

**SAVAŞIN 7-9 YAŞ GRUBU SURİYELİ ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ
ETKİSİ**

Ayşe ARIK KEVEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

EKİM 2017

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 24 (Yirmi Dört) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Ayşe

Soyadı : ARIK KEVEN

Bölümü : Resim-İş Eğitimi

İmza :

Teslim tarihi : 27.10.2017

TEZİN

Türkçe Adı : Savaşın 7-9 Yaş Grubu Suriyeli Çocuklar Üzerindeki Etkisi

İngilizce Adı : The Effect of War on 7-9 Years of Children From Syria

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Ayşe ARIK KEVEN

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Ayşe Arık KEVEN tarafından hazırlanan “Savaşın 7-9 Yaş Grubu Suriyeli Çocuklar Üzerindeki Etkisi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof Dr. Serap BUYURGAN

(Grafik Tasarımı Programı, Başkent Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Meliha YILMAZ

(Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: Prof Dr. Serap BUYURGAN

(Grafik Tasarımı Programı, Başkent Üniversitesi)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Ayşe GÜLER

(Resim Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 27/10/2017

Bu tezin Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Mustafa OKAN Anısına

TEŞEKKÜR

Savaşın 7-9 Yaş Grubu Suriyeli Çocuklar Üzerindeki Etkisi adlı tez çalışmam boyunca her zaman yanımda olan sevgili hocam ve tez danışmanım Sn. Prof. Dr. Serap BUYURGAN'a, sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca çocuk resimlerinin incelenmesini gerçekleştiren Doç. Dr. Meltem KATIRANCI ve Öğr. Gör. Dr. Osman ÇAYDERE hocalarıma da çok teşekkür ederim.

Tez çalışması boyunca her zaman yanımda olan aileme, çocuklara resim yaptırma konusunda yardımcı olan Kozan Geçici Eğitim Merkezi Müdürü Erhan AKCAN'a, dünyalarını bana açan minik ellere ve araştırma çalışmalarında emeği ve katkısı olan herkese sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

SAVAŞIN 7-9 YAŞ GRUBU SURİYELİ ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Ayşe ARIK KEVEN

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ekim, 2017

ÖZ

Bu araştırmada, Suriye’deki iç savaş sebebiyle Ülkemize gelen Suriyeli sığınmacı 7-9 yaş grubu çocukların yaptıkları resimler değerlendirilerek, yaş dönemleri dikkate alınarak hazırlanan resim değerlendirme kriterlerine göre savaştan etkilenip etkilenmedikleri ve etkilenmişler ise hangi düzeyde etkilendiklerinin ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. Araştırmanın evreni, ülkemize gelen Suriyeli sığınmacı çocuklardan 7-9 yaş grubunda olanlar ve örneklemi ise Adana ili Kozan ilçesi Geçici Eğitim Merkezinde öğrenim gören 38 çocuktan oluşmaktadır. Araştırmada öncelikle çocukların demografik özelliklerini öğrenmek için uzman görüşü alınarak bir veri toplama formu geliştirilmiştir. Ardından uzman görüşü alınarak çocuklara “bayram” konulu resim etkinliği yaptırılmıştır. Çocukların yaptıkları resimler uzman görüşü alınarak hazırlanan “Resim Değerlendirme Ölçeği” kullanılarak üç uzman tarafından değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında toplanan sonuçlar frekans ve yüzde olarak belirlenmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda çocukların resimlerinde savaşı hatırlatan şemaları (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullandıkları ve resimlerin birçoğunda olumsuz duygulara (Savaş, ölüm vb.) yer verdikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler :Savaş, Çocuk Resmi, Göç, 7-9 Yaş Grubu

Sayfa Adedi : 101
Danışman : Prof. Dr. Serap BUYURGAN

THE EFFECT OF WAR ON 7-9 YEARS OF CHILDREN FROM SYRIA

(M.S. Thesis)

Ayşe ARIK KEVEN

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

October, 2017

ABSTRACT

In this study, the drawings that were done by the 7-9 years old Syrian refugee children who came to our country as a result of the civil war in Syria, were evaluated. It was aimed to determine whether they are affected by the war or not according to the picture evaluation criteria prepared considering their age group, and if they are affected, at which level they are affected. The population of the study consists of 7-9 years of Syrian refugee children who came to our country and the sample of the study consists of 38 children who study at Temporary Education Centre in Kozan district in Adana province. In the study, at first a data collection form was developed by having taken the expert opinion in order to learn the children's demographic features. Later, by taking expert opinion the children were asked to draw a picture whose theme was "bairam". Three experts evaluated the pictures, which were drawn by the children, by using "Picture Evaluation Scale" prepared in accordance with expert opinion. The results, which were obtained within the scope of the study, were established and interpreted as frequency and in percentages. As a result of the study, it was determined that the children used schemas that evoke war (cannon, rifle, tank, gun, bullet, grenade etc.) and in most of the pictures they included negative feelings (war, death, etc.).

Key Words : War, Children Drawing, Migration, 7-9 years old

Page Number : 101

Supervisor : Prof. Dr. Serap BUYURGAN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu	1
Çalışmanın Amacı.....	3
Alt Amaçlar.....	4
Çalışmanın Önemi	5
Varsayımlar	6
Sınırlılıklar.....	6
Tanımlar	6
BÖLÜM II.....	8
KURAMSAL ÇERÇEVE	8
Savaş ve Toplum	8
Savaş Nedir?	8

Savaşlar Neden Çıkmıştır?	10
Savaşın Tarihi.....	13
Savaş Türleri Nelerdir?	15
İç Savaş Nedir?.....	17
Suriye’de İç Savaşı Oluşturan Nedenler Nelerdir?.....	18
Savaşın Çocuklar Üzerindeki Etkileri Nelerdir?	19
Göç.....	21
Göç Nedir?	21
Göç Türleri	24
Göçün Etkileri	24
Suriyeli Sığınmacıların Durumu.....	26
Göç ve Çocuk	27
Suriyeli Sığınmacı Çocuklar ve Eğitim	29
Çocuk ve Resim	31
Şematik Evre (7-9 yaş).....	32
BÖLÜM III	35
YÖNTEM.....	35
Araştırmanın Modeli	35
Araştırmanın Evreni.....	36
Araştırmanın Örneklemi.....	36
Veri Toplanması.....	36
Verilerin Analizi.....	36
BÖLÜM IV	38
BULGULAR VE YORUMLAR.....	38
Veri Toplama Formu Analizi.....	38
Savaşın Çocuk Resimlerine Yansımaları.....	44
BÖLÜM V	51
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	51
Sonuç	51
Öneriler	53
KAYNAKLAR.....	54
EKLER	59

EK 1. Çocuklar Resim Yaparken Çekilen Fotoğraflar	59
EK 2. 7-9 Yaş Suriyeli Sığınmacı Çocukların “Bayram” Konulu Resimleri ve Uzmanların Değerlendirme Tabloları.....	60
EK 3. Uzmanlar Değerlendirme Yaparken Çekilen Fotoğraflar	98
EK 4. Resim Değerlendirme Ölçeği.....	99
EK 5. Veri Toplama Formu	100

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Yaşlarını Gösterir Dağılım	38
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Cinsiyetlerini Gösterir Dağılım	39
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Türkiye'de Bulundukları Süreleri Gösterir Dağılım	39
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Kardeş Sayılarını Gösterir Dağılım	40
Tablo 5. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların İkamet ettikleri Yeri Gösterir Dağılım	40
Tablo 6. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Yaşadıkları Yerdeki Sorunları Gösterir Dağılım.	41
Tablo 7. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların “Anneniz Hayatta mı?” Sorusuna Verdikleri Cevapları Gösterir Dağılım.....	41
Tablo 8. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların “Babanız Hayatta mı?” Sorusuna Verdikleri Cevapları Gösterir Dağılım.....	41
Tablo 9. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların “Suriye’yi özlediniz mi?” Sorusuna Verdikleri Cevapları Gösterir Dağılım.....	42
Tablo 10. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların “Suriye’de neleri özlediniz?” Sorusuna Verdikleri Cevapları Gösterir Dağılım.....	42
Tablo 11. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların “Türkiye’de Yaşamaktan Mutlu musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapları Gösterir Dağılım	43
Tablo 12. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların “Türkiye’de Yaşamaktan Mutlu Olma Sebebiniz Nedir?” Sorusuna Verdikleri Cevapları Gösterir Dağılım	43

Tablo 13. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki İnsan Şemasının Kullanımını Gösterir Dağılım.....	44
Tablo 14. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Hayvan Şemasının Kullanımını Gösterir Dağılım.....	45
Tablo 15. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Nesne (Kaydırak, Ağaç, Salıncak gibi) Kullanımını Gösterir Dağılım	45
Tablo 16. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Savaş Hatırlatan Şemaların (Top, Tüfek, Tank, Tabanca, Mermi, El Bombası vb.) Kullanımını Gösterir Dağılım	46
Tablo 17. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Asker Figürlerinin Kullanımını Gösterir Dağılım.....	47
Tablo 18. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Siyah Rengin Kullanımını Gösterir Dağılım.....	47
Tablo 19. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Sıcak Rengin Kullanımını Gösterir Dağılım.....	48
Tablo 20. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Soğuk Rengin Kullanımını Gösterir Dağılım.....	49
Tablo 21. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Olumlu Duygulara (Sevgi, Barış vb.) Yer Verme Durumunu Gösterir Dağılım.....	49
Tablo 22. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Olumsuz Duygulara (Savaş, Ölüm vb.) Yer Verme Durumunu Gösterir Dağılım.....	50
Tablo 23. Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerinin Konuya Uygunluğu Gösterir Dağılım.....	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> 1. Dünya Savaşında devletlerin yer aldıkları bloklar	14
<i>Şekil 2.</i> 2. Dünya Savaşında devletlerin yer aldıkları bloklar	15
<i>Şekil 3.</i> Yerleşim yerlerine göre GBM’de kalan kişi sayıları	27
<i>Şekil 4.</i> Türkiye’ye gelen Suriyeli sığınmacı çocukların yaş gruplarına ve cinsiyetlerine göre tüm Suriyeli sığınmacılar içerisindeki dağılımları.....	29

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

IOM	Uluslararası Göç Örgütü
GBM	Geçici Barınma Merkezi
GEM	Geçici Eğitim Merkezi
GİGM	Göçmen İşleri Genel Müdürlüğü
YÖBİS	Yabancı Öğrenci Bilgi Sistemi

...

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, yapılan çalışmayla ilgili problem durumu incelenmiş, çalışmanın amacına, alt amaçlarına, önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına ve konuyla ilgili tanımlara ve kısaltmalara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Sanat kişinin iç dünyasındaki imgeleri, düşünce ve duyguları görsel bir yolla anlatım sağlayan bir araçtır. İnsan için iç dünyasının dışarıya aktarılması bir ihtiyaçtır. Sanatın her çeşidinde amaç anlatılmak istenileni paylaşmaktır. Sanat eğitimi sayesinde sanatsal anlatım dilini kullanabilen kişi, geçmiş ve çağdaş eserlerle ilgili bir yargıya varabilir. Çocukların sanat eğitimi, bir ürün ortaya çıkarma sürecinde, onların ruhsal gelişimlerine, kişiliklerine, bedensel ve toplumsal gelişmelerine katkı sağlar. Çocuklar yaptıkları sanatsal çalışmalarda duygu, istek ve beklentilerini gösterirler. Şiddet gören, mutsuz ve korku içindeki bir çocuğun duygularını yaptıkları resimlerden anlayabiliriz. Sanat eğitimi, çocukların sanatsal yollarla anlatmak istediklerini ifade etmelerini sağlamak, onları tanımak ve onlara nasıl yardımda bulunabileceğimizi görmek açısından önemlidir (S. Buyurgan & Buyurgan, 2012).

"Sanatsal etkinlikler çocuklar için eğlenmenin, kendini özgürce ifade etmenin bir aracı olduğu kadar yetişkinler için de, onları tanımanın, anlamının, istekleri, soruları ve mutlulukları ile ilgili ipuçları elde etmenin en etkili yollarından biridir (Buyurgan & Karip, 2015, s.509).

Çocuk, resim yapmayı önemli bir duygusal ifade aracı olarak kullanmaktadır. Resim, çocukların zihinsel ve duygusal özelliklerini gösteren görsel yansımadır (Artut, 2013, s. 234). "Çocukların çizimleri zihinsel aktiviteler ve duyuşsal deneyimlerle yakından ilgilidir. Yani nesneler duyusal biçimler yoluyla bilinir. Çocukların gördükleri varlıklar-nesneler, bilginin gerçekleridir. Dolayısıyla çocuklar gördüklerinden çok bildiklerini çizerler" (Arnheim'den aktaran Artut, 2013, s. 235).

"Çocuğun iç dünyasının anlaşılması, iç çatışmalarının ortaya çıkarılması onun çok yönlü gelişiminde önemli bir etmendir. Bu yönüyle çocuk resimleri çocuğun tanınmasında, gelişmesinde ve ruh sağaltımında araçsal bir işleve sahiptir" (Kırıçoğlu, 2005, s. 56).

Sosyal bilimciler, çocukluk döneminin yaşamın temel bir aşaması olduğu ve bu dönemdeki etkilerin tüm yaşam boyunca devam ettiğini belirtmektedirler. Bu sebeple çocukluk dönemi insanın yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Sevgi, nefret gibi kavramların oluştuğu, insanlarla olan ilişkilerin belirlendiği çocukluk döneminde, yaşanan acı tecrübeler ve travmaların izleri yaşamın ileri safhalarında ortaya çıkmaktadır (Bilgin, 2014).

Günümüzde çocukların sağlık, eğitim, sosyal ve hukuksal alanlarda birçok hakka sahip olması gerekirken, bunun sağlanamadığı görülmektedir. Çocuklar, savaşlarda mağdur olmaları, istismar edilmeleri, çocuk işçiliği, uyuşturucu madde kullanımı, silahlı çatışmalarda kullanılmaları gibi çok sayıda mağduriyet yaşamaktadırlar. Geleceğin bireylerini oluşturacak olan çocukların yaşadığı bu olumsuzluklar tüm dünya'da önemli bir sorun durumundadır (Bilgin, 2014).

İnsanlık tarihi kadar eski olan savaş tarihinde, devletler kendi haklı gerekçelerini savunarak savaşıma yoluna gitmişlerdir. Günümüzde Cenevre protokolüne göre, saldırgan savaşların uluslararası bir suç olarak kabul edilmesine ve savaşların yasaklanmasına rağmen silahlı çatışmalar suç olarak kabul edilmemektedir. Yapılan anlaşmalar ile savaşlar belirli hükümlere bağlanmıştır. Bu amaçla uluslararası belirlenen savaş hukuku kuralları savaşın sebep olduğu vahşeti en aza indirmeye çalışmaktadır. Sivil halka ve onların mallarına ve binalarına saldırı savaş suçu sayılsa bile, savaşan taraflar bu hassasiyeti her zaman göstermemektedirler (Aslan, 2008).

Savaşlar sonucu ortaya çıkan olumsuzluklardan, öncelikle savunmasız ve incinebilir olmaları nedeniyle çocuklar etkilenir. Çocuk hakları evrensel bildirgesi ilkelerinde de bahsedildiği gibi, çocuklar anlayış, hoşgörü, insanlar arası dostluk, barış ve evrensel

kardeşlik ortamında büyümelidir. Savaşlar ve silahlı çatışmaların olduğu günümüz dünyasında çocuklar en temel haklarının birçoğundan yoksun olarak büyümektedirler (Tokuç, 2014).

Savaşın çocuklar üzerindeki etkileri en çok sağlık ve eğitim konusunda olmaktadır. Etkiler arasında ilk sırada gelen ölümler, yaralanma ve engelli olma durumları çocukta psikososyal rahatsızlıklar meydana getirmektedir. Ayrıca bulaşıcı hastalıklar, beslenme bozuklukları da diğer sağlık sorunlarının en başında gelmektedir. Bununla beraber, ailesinden birini kaybetme, zorunlu göç, tanık oldukları vahşet ve travmalar çocukta ciddi ruh sağlığı sorununa yol açmaktadır (Türk Tabipleri Birliği Yayınları, 2014).

Bir diğer önemli sorun ise eğitimidir. Okula gidemeyen veya gönderilmeyen çocukların travma sonrası stres bozukluğu semptomlarını (tedirginlik, stres, endişe, umutsuzluk gibi) daha fazla göstermektedir. "Mülteci çocukların eğitime erişimlerini sağlamak, UNICEF'in "Suriye'nin kayıp nesli" olarak tanımladığı tehlikeyi önlemek için hayati önem taşımaktadır" (Bilgin, 2014).

UNICEF (2016) tarafından yayınlan bilgi notunda, Suriye'de yaşanan ve altıncı yılındaki iç savaş, II. Dünya Savaşından bugüne belki de en ağır insani krizdir. Bu krizin ne zaman sona ereceği öngörülememektedir. Milyonlarca insan bu iç savaştan etkilenmiş olması yanında savaşın en ağır bedelini ödeyen çocuklardır. Çocukların eğitimleri, duygusal sağlıkları, hatta yaşamları bile risk altındadır.

Bu bakış açısından hareketle çalışmada savaşın çocuklar üzerindeki etkileri onların yaptıkları resimler yoluyla ortaya koyulmak istenmiştir.

Çalışmanın Amacı

Savaşın en çok etkilediği bireyler çocuklardır. Suriye'de başlayan iç savaş nedeniyle ülkesinden zorunlu olarak göç ederek, ülkemize gelen Suriyeli sığınmacı çocuklar, Türkiye'nin değişik şehirlerinde kamplarda veya kamp dışında kendi imkânları ile barınan ailelerinin yanında kalmaktadırlar.

Ülkemizde ne kadar kalacağı belirli olmayan ve belki de bir süre sonra ülkemizin vatandaşlığına geçecek olan bu çocukların, savaş nedeniyle travmalar ve psikolojik rahatsızlıklar yaşaması kaçınılmazdır. Ayrıca çocukluk döneminde yaşadıklarının bireylerin karar verme, kendini ve çevresini algılama şekline etkileri söz konusudur.

Çocukların Türkiye'de kaldıkları mekân ve aldıkları eğitim onların yaşayacakları bu sorunlarla başa çıkmalarına yardımcı olacaktır.

Araştırmanın amacı 7-9 yaş grubundaki Suriyeli sığınmacı çocukların savaştan etkilenme durumları kendilerine özgü dönem özellikleri dikkate alınarak hazırlanan resim değerlendirme kriterlerine göre değerlendirilerek, savaşın çocuklar üzerindeki duygusal ve çevresel etkileri ortaya konulması açısından önemli görülmektedir.

Alt Amaçlar

Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranmıştır.

- 1) Çocukların savaş nedeniyle yaşadıkları;
 - a) Duygusal sorunlar nelerdir?
 - b) Çevresel sorunlar nelerdir?
- 2) Suriyeli 7-9 yaş grubu sığınmacı çocukların yaptıkları resimler değerlendirildiğinde;
 - a) Resimlerinde yer alan şemalar (insan, hayvan, nesne) nelerdir?
 - I. Resimlerde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı nasıldır?
 - II. Resimlerinde asker figürlerinin kullanımı nasıldır?
 - b) Resimlerinde renk kullanımı nasıldır?
 - I. Resimde kırmızı rengin kullanımı nasıldır?
 - II. Resimde siyah rengin kullanımı nasıldır?
 - III. Resimde mavi rengin kullanımı nasıldır?
 - IV. Resimde yeşil rengin kullanımı nasıldır?
 - V. Resimde sıcak renklerin kullanımı nasıldır?
 - VI. Resimde soğuk renklerin kullanımı nasıldır?
 - c) Resimlerindeki duyguların yansımaları nasıldır?
 - I. Resimlerde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) ne kadar yer verilmektedir?

II. Resimlerde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) ne kadar yer verilmektedir?

d) Resimlerin konuya uygunluğu nasıldır?

Çalışmanın Önemi

Çocuk önceleri nesnelere ait izlenimlerini anlamsız parçalardan oluşan imgeler şeklinde resmine yansıtır. Algısı gelişip olgunlaştıkça yalnız somut nesnelere değil soyut kavramları da öğrenir ve bunları somutlaştırarak resimlerine yansıtır. Küçük çocuğun resimlerinde görülen bir soyutlama değil, onların dünyayı algılayış biçimlerine bağlı, algısal bir genellemedir. Çocuk, bedensel, ruhsal, zihinsel, toplumsal gelişimine paralel olarak çizgisel olarak da gelişir. Algıları güçlendikçe, öğrenme arttıkça resimlerindeki farklılıklar da hissedilir. Resimlerindeki nesnelerin özelliklerine ilişkin çizimler gelişir (S. Buyurgan & Buyurgan, 2012).

Çocuk çevresiyle olan yaşantılarını resimlerinde anlatır. Sanat yoluyla eğitim kuramında, çocuk resmi doğrudan deneyime dayandığı için ussal soyutlamaya bir fırsattır. Çocuğun iç dünyasının anlamak, içinde yaşadığı çatışmaları öğrenmek çocuğun gelişimdeki önemli bir etmendir. Bu yönüyle çocuğun tanınmasında, gelişmesinde ve ruhsal durumunun öğrenilmesinde bir araç olarak kullanılabilir (Kırıçoğlu, 2005).

Çalışmada incelenen 7-9 yaş grubundaki çocuklar şematik dönemdedirler. Bu dönemde, çocukların bazılarının şemaları oldukça zengin iken, bazı çocukların resimlerinde şekiller zayıf bir sembol olabilir. Fakat çocuğun resminde temsili şekillerin olduğu net bir şema görülmektedir. Objenin resme aktarılan şeması, çocuğun obje ile ilgili ulaştığı kavramı temsil etmektedir. 8 yaş üzerindeki çocuklar resimlerinde tek tek nesneler değil onlar arasındaki ilişkileri de resimlerine yansıtmaya başlamışlardır. Bu yaş grubu (7-9 yaş) çocuklarda mekân olarak artık bir yer çizgisi kullanılmaya başlanmaktadır (Yavuzer, 2014, s. 57). "Figür ve diğer öğeler arasındaki ilişki, düzenleme bakımından kurallara uymaya başlamıştır. Mekân ve perspektif artık kendini gösterir. Yer çizgisi yukarı çıkar, toprak kendi rengine boyanır. Kesişmeler yer alır" (San, 2008).

Savaşın en çok etkilediği bireyler öncelikle çocuklardır. Çocukların resimsel gelişimlerinde bu etkilerin izleri görülebilir. Savaşın çocuğa etkileri resim yoluyla incelendiğinde, olumsuz etkilerin neler olduğu belirlenip, olumsuzlukların giderilmeye çalışılması

önemlidir. Ayrıca çocukların yaşadıkları ortam şartları, aldıkları eğitim ve ailevi durumları yaşadıkları travmaları kolaylıkla atlatmasını sağlayabilir. Tüm bunlar göz önünde bulundurularak, bu çalışmada savaş nedeniyle ülkesinden zorunlu göç ederek ülkemize gelen 7-9 yaş grubundaki çocukların yaptıkları resimlere savaşın etkilerinin ne şekilde yansıdığı araştırılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların savaştan ne kadar etkilendikleri, savaştan etkilenen çocuklara nasıl yaklaşılması gerektiği ve onların topluma uyumlarının nasıl sağlanacağını belirlemek açısından önemlidir.

Varsayımlar

- Araştırma kapsamında yer alan 7-9 yaş arasındaki tüm çocukların duygusal ve çevresel anlamda etkilendikleri ve bu etkileri resimlerine aktarmış olabilecekleri varsayılmıştır.
- Araştırma kapsamı içerisinde 7-9 yaş grubu çocukların oluşturduğu 38 kişilik örneklem grubunun sayı bakımından yeterli olduğu kabul edilmiştir.
- Belirlenen değerlendirme kriterleri savaşın çocuklar üzerindeki etkisini ölçmek açısından yeterli kabul edilmiştir.
- 7-9 yaş grubu çocukların eşit özelliklere sahip olduğu varsayılmıştır.
- Çocuklara yaptırılacak “bayram” konulu çalışmanın, çocukların gelişim seviyesine uygun olduğu varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

- Bu araştırma, Suriyeli çocuklara eğitim veren Adana ili, Kozan ilçesindeki Geçici Eğitim Merkezinde bulunan, Suriye'den göç eden 7-9 yaş grubundaki 38 çocuk ve çocuklara yaptırılan “bayram” konulu resimlerle sınırlıdır.

Tanımlar

Göç: Süresi yapısı veya nedeni ne olursa olsun, uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek (Çiçekçi, 2009).

Göçmen: Kişisel rahatlık amacıyla dışarıdan herhangi bir zorlama unsusu olmaksızın ilgili kişinin hür iradesiyle göç etmeye karar veren kişilere denilmektedir (Çiçekçi, 2009).

Mülteci: ırkı, dini, tabiiyeti, belirli sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan, söz konusu korku yüzünden ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişidir (Çiçekçi, 2009).

Sığınmacı: İlgili ulusal veya uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler. Olumsuz karar çıkması durumunda bu kişilerin ülkeyi terk etmesi gerekir (Çiçekçi, 2009).

Hegemonya: Bir devletin başka bir devlet üzerindeki siyasal üstünlüğü ve baskısı (Sözlük, 2005).

Veraset: Bir mirasta hak sahibi olmak (Sözlük, 2005).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde; savaş ve göç kavramları açıklanmış ve çocuk resmi konusu üzerinde durulmuştur.

Savaş ve Toplum

"Savaş hep var olmuş; var olmaya da devam edecek bir olgudur ve varlığı da insanlarda onu açıklama ihtiyacı yaratmaktadır" (Ergen, 2003, s. 12).

Savaş Nedir?

Savaş sözlük anlamı olarak uğraşma, kavga ve mücadele demektir (Sözlük, 2005). Savaş teriminin felsefi, hukuki, siyasi, askeri vb. alanlar için çok farklı şekillerde tanımlanmaya çalışılsa da, üzerinde uzlaşılmış bir uluslararası tanım bulunmamaktadır. Savaş teriminin uluslararası tanımlamasının olmaması aslında 1945 yılında kurulan BM sisteminde savaşın yasaklanmış olmasındandır. Yasaklanmış olan bu durumun açıklanmasına gerek duyulmamış olması, savaş kavramını açıklama ihtiyacını ortadan kaldırmamıştır. Çünkü savaş insanlık tarihi boyunca görülen en yaygın eylemdir ve gelecekte de bu şekilde olması beklenmektedir (Varlık, 2013).

Her ne kadar sözlük anlamı olarak mücadele anlamına gelse de, günümüzde savaş deyince anlaşılan kavram, bir ulus veya devletler topluluğunun, başka bir ulus veya devletler topluluğuna isteklerini zorla kabul ettirmek için giriştikleri bir mücadele olmaktadır.

Savaşla ilgili devletlerin imzaladığı sözleşmeler gereği, savaşın nasıl olacağı ile ilgili uluslararası hukuk kuralları bulunmaktadır. Savaşan devletlerin bu kurallara uyması, savaşmayanların da tarafsızlık hukukuna uyması beklenmektedir (Aslan, 2008).

Savaş terimi birçok düşünür tarafından incelenmiştir. Bu düşünürlerden birisi olan Aristo, toplumlar arasındaki anlaşmazlıkların çözülmesi için iki temel yöntem kullanılabildiğini söylemiştir. Bunlardan biri politika diğeri savaştır. Anlaşmazlık öncelikle ve en doğru yöntem olan politika ve diplomatik yollarla barışçıl bir şekilde çözülmelidir. Fakat toplumlar veya devletler (devletlerin liderleri) diplomatik yollardan anlaşamadığı zaman savaş olgusu ortaya çıkmaktadır. Savaşın sebebi ne olursa olsun bir insanlık trajedisidir (Daver,1992).

Başka bir ifadeyle, “Savaş, politikanın başka bir araçla şiddet yoluyla sürdürülmesidir” (Von Carl Clausewitz’den aktaran, Aslan & Karaaslan, 2016, s. 47).

Bu durumda, savaş ile politika arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Her ikisi de değişkenlik gösterir ve her türlü ihtimale açıktır. Aralarındaki temel fark politika görüşme, diyaloga, uzlaşmaya ve karşılıklı olarak ödün vermeye dayanmakta iken, savaş, istediğini kabul ettirmek için güç kullanmaktır (Daver,1992).

Clausewitz, savaş üzerine adlı eserinde bahsettiği gibi aslında, "savaş bir şiddet hareketidir ve bu şiddetin sınırı yoktur. Taraflardan her biri diğerine iradesini kabul ettirmek ister, bundan da karşılıklı bir eylem doğar ki, kavram olarak mantıken, sonuna kadar gitmeyi gerektirir" (Clausewitz, 2003, s. 16).

Savaş konusunda araştırmalar yapan Sue Mansfield’a göre savaşın tanımı ise; “planlanmış, belirli bir amaç uğruna yapılan girişimleri toplumsal olarak onaylanmış olan ve farklı niteliklerdeki nüfusun çoğunun dâhil olduğu bir durumdur. Silahlı güçler saldırıyı gerçekleştirebilmek ve değişik şekillerde savaşa destek veren silahsızları savunabilmek için hiyerarşik olarak organize olmuştur” (Zur, 2010, s. 128).

Savaşın ülkemizdeki tanımı ise, 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hâli Kanunu’nda yapılmıştır. Bu tanıma göre savaş; “Devletin bekasını temin etmek, milli menfaatleri sağlamak ve milli hedefleri elde etmek amacıyla, başta askerî güç olmak üzere Devletin maddi ve manevi tüm güç ve kaynaklarının hiçbir sınırlamaya tabi tutulmadan kullanılmasını gerektiren silahlı mücadeledir” (Varlık, 2013, s. 116).

Savaşlar Neden Çıkmıştır?

Bilim insanları savaşların nedenlerine ait pek çok görüş ileri sürmüşlerdir. Bu görüşlerden birisi savaşların insan doğasında var olduğu görüşüdür. Bu görüşe göre insan doğasında hırs, saldırganlık ve güce ulaşmaya karşı doyumsuz bir arzu vardır (Aktaş, 2012).

İngiliz felsefeci Thomas Hobbes’a göre insanın doğasında bulunan çatışma sebepleri üç tanedir. Bunlar rekabet, güvensizlik ve itibardır. Rekabet, bir şeyler elde etmek veya kazanmak için saldırmaya ve şiddete başvurmaya neden olmaktadır. Şiddet uygulayan, bu şiddete maruz kalan üzerinde hâkimiyet kurmasına neden olmaktadır. Güvensizlik, saldırının amacı güven sağlamak ve savunma güdüsünden kaynaklanmaktadır. İtibar ise sadece saygınlık kazanmak, etrafındakilere, ulusuna gösteri amacıyla gerçekleştirilen saldırılardır. İnsanın doğal hali bunları gerektirir ve olağan bir biçimde sürekli gerçekleşmektedir ve savaş insanın doğası gereği vardır demektedir. Cenevrelî felsefeci Jean-Jacques Rousseau’ya göre ise savaş insanların doğasında değil olaylar arası ilişkilerde aranmalıdır. Bu bağlamda, insan çevresel etkiler nedeniyle saldırma ve savaşma ihtiyacı hisseder. Savaş kaçınılmaz değildir, sadece tercih durumudur. Savaş insanın siyaset öncesinde devletli topluma geçişi ile ortaya çıkmaktadır (Akgül, 2013).

Felsefeciler görüş ayrılıklarına sahipken, siyaset bilimciler tüm savaşları ortak bir şekilde değerlendirmektedir. Tarihçilere göre, savaşların her birinin kendine özgü sebepleri bulunduğu ve bu bakış açısıyla izlenmesi gerektiğini düşünmektedirler. Biyoloji, felsefe ve sosyoloji gibi bilim dalları ise savaşın ve çatışmaların fizyolojik ve psikolojik sebeplerini bulmaya çalışmaktadır. Uluslararası ilişkiler teorisyenleri ise savaşın rastlantısal olarak başlayan bir olgu yerine, olması için belirli yapı, aşama ve oyuncuların bir araya gelmesiyle önceden tahmin edilebilecek bir durum olduğunu düşünmektedirler (Gürçan, 2012).

Amerikalı siyaset bilimci Kenneth Waltz’a göre “herhangi bir şey” savaşa neden olabilir. Neorealizmin kurucusu olan Waltz’ın savaşa yönelik olarak yaklaşımları, çeşitli analiz düzeyleri kullanılarak incelenebilir. İlk incelenen düzey bireyseldir ve buna göre savaşlar aslında insanların bireysel davranışlarından kaynaklanmaktadır. İnsanın doğasında bulunan çatışma içgüdüğü savaşı olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Devletlerin savaşa girme isteği de insanların bu çatışma içgüdüsünden kaynaklandığı düşünülmektedir. İkinci düzey devlettir. Amerikalı sosyolog, siyaset bilimci ve tarihçi olan Charles Tilly’nin “Devletler

savaş yapar / Savaşlar devlet kurar” tezi, özellikle Avrupa’da ulus-devlet oluşum sürecine etkileri olmuştur. Buna göre savaş; yöneticilere halktan vergi gibi yöntemlerle para toplamayı, ordu ve silahlı güçleri kurmayı ve halkın güçlü bir milli kimlik oluşturmasını sağlamaktadır. Sosyolog Weber’e göre Avrupa’daki ulus devlet modeli, bir lider etrafında toplanan silahlı güçlerin, o çevrede bulunan halktan düşmana karşı kullanılacak, insan gücü ve kaynakları temin etmiş olması sayesinde bürokratik yapılanmasını hızlıca tamamlayabilmiştir. Avrupa’da bulunan sermaye ve nüfus yoğunluğu gibi unsurların, Afrika ve Latin Amerika’da bulunmaması ve coğrafi özellikleri sebebiyle, buralarda insanların bir ortak düşmana karşı birleşme ve milli kimlik kazanma durumları söz konusu olmamış, bundan dolayı, küçük ve sınırlı savaşlar anca zayıf devletlerin oluşumuna katkı sağlamışlardır. İç savaşlar dikkate alındığında, Tilly’nin “savaşlar devlet kurar” yaklaşımı Amerika Birleşik Devletleri gibi güçlü devletlerin oluşumunda önemli iken, gelişmekte olan ülkeleri tam olarak kapsamadığı görülse bile, ulus-devletlerin oluşumlarını açıklayan en önemli kaynaklardan birisidir. Uluslararası ilişkiler teorilerine göre bir devletteki yönetim biçimi savaşı belirleyen en önemli etkidir. Demokratik olan devletler birbiri ile savaşmadığından, evrensel anlamda ortaya çıkan “Demokratik Barış Teorisi” ile güçlenen sivil irade, savaşa girmeme konusunda karar veren kurumları veya kişileri etkileyerek, savaşma konusunda isteksiz hareket etmesini sağlamaktadır. Savaşa dair bir diğer görüş olan (Troçki ve Lenin tarafından olgunlaştırılan) Marksist görüşe göre; sürekli ucuz insan gücü, sermaye, Pazar ve hammadde arayışında olan kapitalist tabir edilen devletler ve bu devletlerin sömürgeci çıkarları savaşın ve çatışmanın temel kaynağıdır. Devletlerin içyapılarında hâkim olan milliyetçilik veya din gibi unsurlarda savaş ve çatışmalara neden olmaktadır (Gürcan, 2012).

Üçüncü analiz düzeyi uluslararası sistemdir. Savaşlar bireylerin kişisel davranışları veya devletlerin güvenlik kaygılarının ötesinde karmaşık bir olgudur. Uluslararası sistemdeki yapısal değişiklikler savaşın sebebidir. Amerikalı Siyaset Bilimi Profesörü olan John J. Mearsheimer’e göre uluslararası sistem, tek kutuplu, iki kutuplu ve çok kutuplu olarak ayrılabilir. Bu kutuplaşmalardan iki kutuplu sistem, savaş ihtimalinin en az olduğu istikrarlı bir sistemdir (1945-1990 arası Soğuk Savaş dönemi). Çok kutuplu uluslar arası sistem ise dengesiz olması nedeniyle savaşa neden olan istikrarsız bir yapıdır (1783-1815, 1903-1918 ve 1939-1945 dönemleri). Tek kutuplu sistemde ise üstün gücün nüfuzunun zayıflamasıyla savaş ihtimali artmaktadır. Kenneth Organski’ye göre savaşı açıklayan en önemli gösterge “egemen güç değişimi” olmaktadır (Gürcan, 2012).

Bu analiz düzeylerine göre barışı sağlama ve savaştan kaçınmak adına kurulmuş veya kurulacak olan uluslararası teşkilatlar ve standartlar uzlaşmayı ve işbirliğini artıracaktır. Barışı sağlama konusunda bir diğer unsur ise ekonomidir. Ekonomik çıkarları bir ülkenin savaşıma isteğini değiştirebilmektedir. Buna göre ekonomi açısından bakıldığında devletlerin arasındaki savaşın olup olmayacağı durumu, bu devletlerin arasındaki ekonomik karşılıklı bağımlılığın derecesine, iki devletin demokrasiyi bir rejim olarak benimseme derecesine ve uluslararası teşkilatlara ve standartlara olan bağlantı düzeyine bağlıdır sonucuna ulaşılabilmektedir (Gürcan, 2012).

Bu bağlamda savaşların çıkış sebepleri incelendiğinde görülmektedir ki, savaşların tek bir nedeni yoktur. Özellikle katılan tarafların sayısının artması nedenlerin de çoğalmasını sağlamaktadır. Savaş nedenleri ile ilgili genel bir listeleme işlemi, Akgül (2013) çalışmasında kapsamlı olarak gerçekleştirmiştir. Bu çalışmaya göre savaş nedenleri şunlardır:

1. Güvenlik ikilemi: Uluslararası sistemdeki büyük güce sahip devletler ile baskın devletlerin yaşadıkları endişeden kaynaklanan durumdur.
2. Dağılma veya birleşme: Ulus-devlet kurmak amacıyla yapılan savaşlar, milli birleşmeler ve sınır devletlerin birleşerek bir devlet kurma amacı bir savaş nedenidir.
3. Statükonun korunması veya bozulması: Statükoyu bozma amacı taşıyan devlet ile statükoyu korumak isteyen devletler arasında ortaya çıkan iki yönlü bir durumdur.
4. Stratejik bölgenin ele geçirilmesi veya çekilme: Stratejik bir bölgenin kazanılması veya kaybedilmesi bir savaş sebebi olmaktadır.
5. Yersellik: Bir savaşın yersel niteliği, savaş sonucunda kendisine bırakılmış veya önceden kaybettiği bir toprağı savaşıyla geri almasına dayanmaktadır.
6. Etnisite: Bir devlet içerisindeki etnik veya milli unsurlar aynı milli unsurları taşıyan devletler için bir müdahale ve savaş durumu oluşturabilmektedir.
7. İmtiyaz edinme veya ticari çıkarların korunması: Doğal kaynakların veya ticari değere sahip sömürgelerin elde edilmesi ya da buralarda elde edilen imtiyazların korunması amacıyla çıkan savaşlardır.

8. İstenen iktidarın oluşturulması: Büyük devletlerin, küçük devletlere yönelik bir rejim değişikliği veya bir kişinin ülke yönetimine gelmesi amacıyla yaptığı müdahalelerdir.
9. Parasal neden: Büyük güçlerin, eski sömürgeleri ile yaşadığı doğrudan paya bağlı olan, anlaşmalardan kaynaklanan borçların veya tazminatların ödenmemesi durumunda gelişen savaşları kapsamaktadır.
10. Müttefiklerin veya bağımlıların desteklenmesi: Genellikle büyük güçler arasında olan ve sebebini kendisinin yüklenmediği sadece müttefik ülkenin yanında olmak ve onu korumak için girdiği savaşlardır.
11. Hükümeti zorlama: Özellikle büyük devletlerin, bir hükümetin uyguladığı politikayı beğenmeyerek değiştirmek amacıyla yaptığı müdahaledir.

Savaşın Tarihi

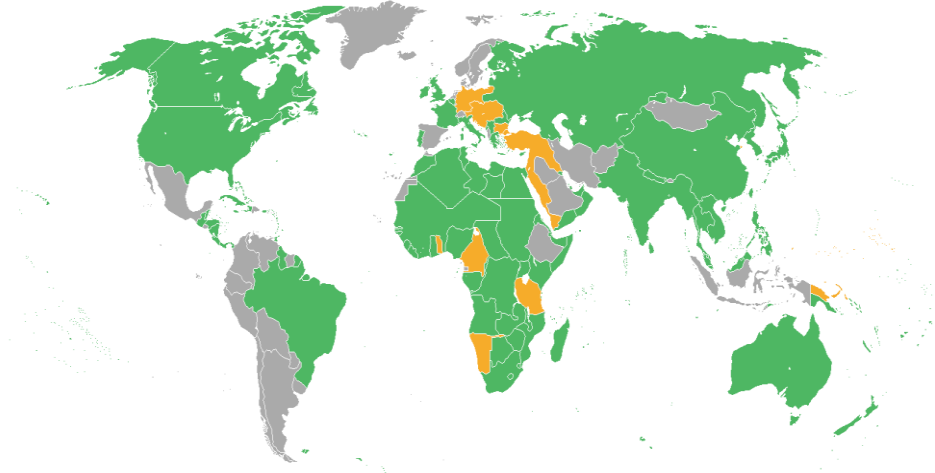
İnsanlık var oluşundan bu yana hep bir savaş içerisinde. Fakat ilk başlarda kendi türüne karşı savaşmamıştır. İnsanlık, 200.000 yıldan bu yana dünya üzerinde silah kullanmak ve yapmak için uğraşmaktadır. Fakat Neolitik çağdan itibaren (13.000 yıl önce) insanlar silahları diğer insanlara saldırmak, onlardan korunmak için kullanmaya başlamışlardır. Yani insanoğlu 187.000 yıl boyunca silah yapmasına ve kullanmasına rağmen savaşmamıştır (Zur, 2010).

İnsanlık tarihine bakıldığında son 5.560 yıllık sürede 14.531 savaş yapıldığı görülmektedir. Bu tarihlerde yaşamış olan 185 kuşaktan sadece 10 tanesi savaş görmemiş ve ortalama her yıl en az 2 savaş meydana gelmiştir. İnsanlık tarihi aynı zamanda savaşın da tarihi olarak söylenebilir (Aslan, 2008).

İnsanlık tarihindeki savaşların çok fazla olması sebebiyle savaşların tek tek değil, tarihsel süreç içerisinde araştırmacılar tarafından farklı bakış açılarına göre yapılan farklı bölümlenmeleri incelenmiştir. Savaşın bölümlenmelere ayrılmasında, Toffler savaşı dalgalarına ayrılmış, Hanle dönemlere ayırmış, Van Creveld çağlara ayırmış, Lind ise nesillere ayırmıştır. Savaş olgusu ve insanlık tarihi içindeki gelişimi bu bölümlerle açıklanmaya çalışılmıştır. Lind'e göre savaşlar, ulus-devlet öncesi savaşlar, 1. nesil savaş (klasik savaşlar), 2. nesil savaş (topyekûn endüstri savaşları), 3. nesil savaş (Manevra savaşları) ve 4. nesil savaş (gayri nizami harp türleri) olarak bölümlenmektedir. Creveld'e göre savaş

bölümleri ise aletler çağı, makineler çağı, sistemler çağı ve otomasyon çağıdır. Hanle'nin ayırdığı savaş dönemleri ise ortaçağ dönemi, klasik dönem, erken modern dönem, geç modern dönem ve nükleer dönemdir. Toffler'in dalga olarak adlandırdığı bölümlemeler ise, 1. dalga (tarım toplumu), 2. dalga (endüstri toplumu), 3. dalga (bilgi toplumu) olarak yapılmıştır (Gürcan, 2012).

Savaşın tarihine bakıldığında Dünyanın tamamına yakını ilgilendiren iki savaş görülmektedir. Bunlardan ilki 1. Dünya Savaşı, ikincisi ise 2. Dünya Savaşıdır. 1. Dünya Savaşı, 2. Dünya Savaşı başlayana kadar sadece Dünya Savaşı olarak isimlendirilmiştir. 1. Dünya Savaşı 28 Temmuz 1914'te başlayıp 11 Kasım 1918'de sona ermiştir. Dünyadaki ülkelerin çok büyük bir çoğunluğu iki blok halinde toplanmışlardır. Savaş başlamadan önce İtilaf devletleri (İngiltere, Fransa ve Rusya) ve ittifak devletleri (Avusturya-Macaristan, Almanya ve İtalya) olarak isimlendirilen bu iki blok arasında olmuştur. İtalya daha sonra itilaf devletlerine katılmış, Osmanlı İmparatorluğu ise Almanya'nın yanında yer alarak ittifak devletlerine katılmıştır. Bu devletlerden başka savaş başladıktan sonra birçok devlet daha savaşa dâhil olmuştur.

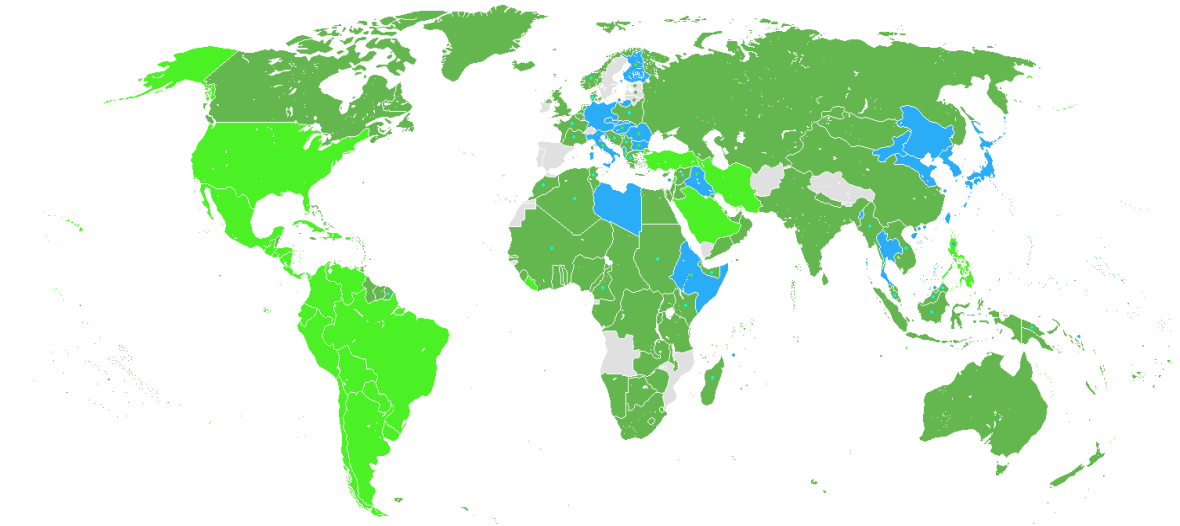
Şekil 1. 1. Dünya Savaşında devletlerin yer aldıkları bloklar. 1. Dünya Savaşı (2017).

<https://tr.0wikipedia.org> adresinden erişilmiştir.

İtilaf bloğuna katılan devletler; Sırbistan, Belçika, Avustralya, Güney Afrika, Hindistan, Britanya'nın deniz aşırı toprakları, Kanada, Newfoundland, Yeni Zelanda, Karadağ, Japonya, İtalya, Portekiz, Romanya ABD, Yunanistan, Liberya, San Marino, Çin Cumhuriyeti, Küba, Panama, Brezilya, Bolivya, Siyam, Kosta Rika, Peru, Uruguay, Ekvador, Guatemala, Nikaragua, Haiti, Honduras, Ermenistan DC, Çekoslovakya, Andorra, Jamaika, Dominik Cumhuriyetidir. Buna karşılık 1. Dünya savaşında ittifak

devletleri bloğuna sadece Bulgaristan dâhil olmuştur. Savaşın sonunda itilaf devletleri galip gelmiştir. Savaşta itilaf devletlerinde 42 milyon asker savaşa girmiş ve bunların 22 milyonu hayatını kaybetmiştir. İttifak devletlerinde ise 23 milyon kişi savaşa girmiş ve bunların 15 milyonu hayatını kaybetmiştir. Şekil 1’de savaşa giren devletlerin blokları görülmektedir. Yeşil renk itilaf devletleri, sarı renk ittifak devletlerini ve gri renk ise savaşa girmeyen devletleri göstermektedir. Birinci Dünya Savaşının en önemli sonuçlarından birisi Milletler Cemiyetinin kurulmuş olmasıdır. (1. Dünya Savaşı, 2017)

İkinci dünya savaşı 1939'dan 1945'e kadar süren küresel bir askerî çatışmadır. Şekil 2’de 2. Dünya Savaşındaki Müttefik Devletler bloğu yeşil (Pearl Harbor Saldırısı'ndan sonra katılanlar açık yeşil), Mihver Devletler bloğu mavi (işgal ve ilhak edilen devletler dâhil) ve tarafsız ülkeler gri renkle belirtilmiştir. Savaşa dünyanın büyük güçleri olan Birleşik Krallık, Sovyetler Birliği, ABD, Çin Cumhuriyeti ve Fransa Müttefik Devletler olarak; Almanya, İtalya ve Japonya, Mihver Devletler olarak katılmıştır. Savaşa 100 milyondan fazla asker katılmış, ilk defa nükleer silah kullanılmış, insanlık tarihindeki en büyük ve kanlı bu savaşta 40-50 milyon insan hayatını kaybetmiştir. 2. Dünya Savaşından sonra Birleşmiş Milletler (BM) kurulmuştur. (2. Dünya Savaşı, 2017)

Şekil 2. 2. Dünya Savaşında devletlerin yer aldıkları bloklar. 2. Dünya Savaşı (2017).

<https://tr.0wikipedia.org> adresinden erişilmiştir.

Savaş Türleri Nelerdir?

Savaşların sınıflandırılması yapılırken, savaşların sahip oldukları özelliklerin farklı olması sebebiyle, sınıflandırma farklı açılardan yapılabilmektedir. Buna göre savaşın sınıflandırılması "büyüklüklerine" ve "kapsam ve niteliklerine" göre olmak üzere iki ana

grupta yapılmaktadır. Savaşın büyüklüğünü esas alan gruplamada, savaşın kapsadığı coğrafi alanın büyüklüğü ve savaşa katılan devletlerin büyüklükleri olmak üzere iki farklı büyüklük değerine göre değerlendirilir. Kapsadığı coğrafi alana göre savaşlar:

- Mevzi/yerel savaş,
- Sınırlı savaş,
- Bölgesel savaş
- Genel savaş olarak adlandırılmaktadır (Varlık, 2013).

Mevzi/yerel savaş; iki devlet arasında gerçekleşen ve uygun bir coğrafi bölge ile sınırlı savaşı ifade etmektedir. Sınırlı savaş, iki veya daha fazla devlet arasında gerçekleşen ve genel harbe varmayan savaşı, bölgesel savaş, bölgesel güçlerin ve bunlarla birlikte olan başka devletlerin arasında gerçekleşen savaşı ve genel savaş, devlet grupları veya ittifakları arasında gerçekleşen küresel ölçekli savaşı tanımlamaktadır (Varlık, 2013).

Savaşa katılan devletlerin sayısına göre bir ayırım yapıldığında; sınırlı veya mevzi savaş ve genel savaş olmak üzere tanımlanırlar. Kapsam ve nitelikleri bakımından sınıflandırmada ise, yedi farklı alana göre ayırım yapılır. Bu alanlar:

- Politik,
- Sosyo-kültürel,
- Ekonomik,
- Teknolojik,
- Askeri-stratejik,
- Coğrafi-jeopolitik/jeostratejik
- Tarihsel alanlardır (Varlık, 2013).

Bu alanlara göre kapsam ve niteliği bakımından savaşlar iki ana gruba ayrılmaktadırlar. İlk olarak savaşın ana gayesini niteleyen sebepler bakımından sınıflandırmada alt alanlar şunlardır:

- Sınır/toprak savaşları,
- İhtilal/ideoloji savaşları,
- Bağımsızlık savaşları,

- Hegemonya savaşları,
- Din/mezhep savaşları,
- Veraset savaşları
- İç savaşlar (Varlık, 2013).

İkinci olarak savaşı tanımlayan nitelikte, kullanılan kuvvetler ve harp silah ve araçları ile savaşın dönüşümü bakımından sınıflandırmada alt alanlar şunlardır:

- Nizami/konvansiyonel savaş,
- Gayri nizami savaş,
- Koalisyon ve ittifak savaş,
- Nükleer savaş,
- Topyekûn savaş,
- Asimetrik savaş
- Karma savaş (Varlık, 2013).

Savaşa katılan tarafların hukuksal kişiliklerine göre bir sınıflama yapıldığında ise dört farklı savaş türü vardır (Aslan, 2008).

- Devletlerarasındaki silahlı çatışmalar,
- Taraflardan birinin uluslararası örgüt olduğu silahlı çatışmalar,
- Bir devletin hükümet kuvvetleri ile hükümete karşı gelen silahlı gruplar arasındaki silahlı çatışmalar,
- Bir devlet içerisinde değişik silahlı gruplar arasındaki silahlı çatışmalar.

İç Savaş Nedir?

Cenevre sözleşmelerinde yapılan savaş ve silahlı çatışmalarla ilgili sınıflandırmaya göre ‘uluslararası’ ve ‘uluslararası nitelikte olmayan’ (iç savaş) şeklinde çatışmaları ikiye ayırmaktadır (Çelik, 2014). İç savaşlar, savaşların sivil kayıplarının en fazla olduğu, ülke içerisindeki silahlı grupların çatışmasıdır. Bir savaş iç savaş olarak nitelendirilebilmesi için ülke genelinde etkisinin olması ya da devletin ülkenin bir kısmında veya tamamında

hâkimiyetini kaybetmesi gerekmektedir. İç savaşlar, diğer ülkelerle yapılan savaşlardan daha çok savaşın olduğu ülkeye zarar vermektedirler. Çünkü iç savaşlarda etki altında kalanların tamamı o ülkenin insanlarıdır. Bu sebeple savaşın etkilerinin tedavisi çok daha zor olmaktadır ("İç Savaş", 2016).

Tüm dünyayı etkileyen ikinci dünya savaşının ardından, daha öncesinde de var olan savaş hukukuna dair anlaşmaların sayısı ve kapsamı daha da artmıştır. Bu dönemden sonra devletlerin birbirine karşı açacakları savaşlar için öncelikle Birleşmiş Milletlere (BM) başvurması ve diplomatik yollardan çözümün aranması gerekliliği doğmuştur. Fakat ikinci dünya savaşından sonra devletler daha çok kendi içlerindeki silahlı gruplarla mücadele etmiştir. İç savaş olarak sınıflandırılan bu mücadelelerde, uluslararası nitelik bulunmadığı için, uluslararası savaş hukukuna uyulması beklenemez. Bu sebeple iç savaşlar bazen uluslararası savaşlara göre daha kanlı ve şiddetli olabilmektedir (Aslan, 2008).

İkinci dünya savaşından sonra, devletler arasında büyük savaşlar çok fazla görülmemekle beraber, 1945-1999 yılları arasında bin kişiden fazla ölümün olduğu 25 adet savaş olmuş ve bu savaşlarda toplam 3.33 milyon kişi yaşamını yitirmiştir. Aynı dönemde bin kişiden fazla ölümün gerçekleştiği 122 adet iç savaş yaşanmış ve bu iç savaşlarda toplam 16,2 milyon kişi yaşamını yitirmiştir (Güler, 2015).

İç savaşlar, devletin içindeki farklı politik, dini, etnik ve sınıfsal grupların yönetimi ele geçirmek veya ülkenin bölünmesine yönelik olarak yaptığı savaşlardır. Bu sebeple terör örgütlerinin faaliyetleri veya terörist eylemlerin iç savaş olarak sayılabilmesi için devletin bu güçlere savaşan statüsü vermelidir ve yabancı devletler bu çatışmalara dâhil olmamalıdır. Ayrıca çatışmaların, devletin kontrolünü tehdit etmesi ve kayıp sayısının fazla olması durumunda da iç savaş olarak nitelendirilebilir (Güler, 2015).

Bir iç savaş sırasında, iç savaşın etkileri sadece savaş olan bölgede değil ülkenin tamamında insanları olumsuz etkilemektedir. İnsanların biyolojik, psikolojik ve sosyal sağlıklarında bozulmalara sebep olmaktadır. Savaşın bu etkileri en çok kadınlar ve çocuklar üzerinde görülmektedir (Türkay, 2014).

Suriye’de İç Savaşı Oluşturan Nedenler Nelerdir?

Suriye'nin günümüzdeki durumu inceleyecek olursak, Suriye Hükümeti yaşanan çatışmaları terörist eylem olarak nitelemekte ve savaşan statüsü vermeyerek uluslararası

savaş hukuku kurallarına uymamaktadır. Fakat Suriye'de yaşanan çatışmalar nedeniyle hükümet ülkenin bir bölümündeki hâkimiyetini kaybetmiş olmasından dolayı iç savaş olarak anılmaktadır. Diğer devletlerin savaşa müdahil olması durumunda Suriye'deki iç savaşın uluslararası bir savaşa dönüşebilir (Yeşil, 2014).

2010 yılında Tunus'ta başlayan Arap Baharı, Mart 2011 tarihinde Suriye'de ortaya çıkmıştır. Önce sivil halk ayaklanması olarak başlayan olaylar daha sonra iç savaşa dönüşmüştür. İç savaş nedeniyle Suriyelilerin önemli bir kısmı yurtlarını terk etmek zorunda kalmışlardır. Bu göçten en çok etkilenen ülkelerden birisi de Türkiye'dir (Memiş, 2015).

Savaşın Çocuklar Üzerindeki Etkileri Nelerdir?

Savaş tarihin her döneminde mutlaka yaşanmış olan bir olgudur. Savaşın olduğu ülkelerde en çok çocuklar etkilenmektedir (Türkay, 2014). Savaşı başlatan çocuklar değildir fakat savaşın en kötü etkilerini yaşayanlar onlardır. Çocuklar savaşın neden başladığını anlamasa da, savaş yüzünden göç etmek, vahşete tanık olmak ve hatta savaşmak zorunda kalırlar. Diğer bir ifadeyle, savaşın suçlusu değildir ama savaş çocukların yaşamını yok eder. (Bilgin, 2014)

Günümüzde birçok çocuk savaş, terör gibi olayların kurbanı veya tanığı olmaktadır. Devletlerarasındaki politik çıkar çatışmaları, iç savaşlar ve terör olayları sebebiyle çocuklar yaralanıyor veya sakat kalıyorlar. Savaşın çocuklara, kendisi yaralanmasa bile, ailesindeki birinin kaybetmek, fiziksel ve cinsel istismara uğramak, eğitim ve diğer sosyal desteklerden faydalanamamak gibi etkileri de olmaktadır. Bu durumda hayat mücadelesi veren birçok çocuk ailesiyle veya ailesinden koparak hiç tanımadıkları bir ülkede ve hiç tanımadıkları ortam koşullarında kimliksiz, belgesiz ve geleceği belirsiz bir şekilde yaşamaktadır. Ayrıca savaşlarda çocukların asker olarak aktif şiddet eylemlerinde de kullanılmaktadır (Erden & Gürdil, 2009).

Her ne kadar 1989'da kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi madde 38'e göre, "Taraflar devletler on beş yaşından küçüklerin çatışmalara doğrudan katılmaması için mümkün olan tüm önlemleri alacaktır." deniyorsa da, günümüzde tam olarak sayıları bilinmemekle beraber 15 yaşının altında 300.000'den fazla çocuğun savaşlarda kullanıldığı tahmin edilmektedir (Polat & Göldoğan, 2010).

Savaş dışında birçok terör eyleminde de yine çocuklar kullanılmaktadır. Çocuklar silahlı çatışmaya girmeseler bile sadece bu ortamlarda bulunmalarından dolayı birçok sağlık sorununu yaşamaktadırlar. Bu sebeple savaşta yer alan çocuklarla, savaşta yer almasa da çatışma ortamında bulunan çocuklar benzer sağlık sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar. Yapılan bir araştırmada, savaşa fiilen katılan çocuklara yapılan ankete göre, savaş sırasında gerçekleşen olayları hatırlamak (%58.4), yorgunluk ve depresyon (%38.6), tedirginlik hali (%36.8), sinirlilik hali (%36.5), öfke hali (%27), uyku bozukluğu (%20.2), hastalık (%19.1) ve kabus görme (%16) gibi rahatsızlıklar görülmüştür. Savaşa fiilen katılmasa da, tanıklık eden çocuklarda benzer durumları yaşamaktadırlar (Polat & Göldoğan, 2010).

Savaşa maruz kalan çocuklar, travma sonrası stres bozukluğunun bir göstergesi olarak bir takım tepkiler gösterebilirler. Bu tepkiler uygun şekilde ele alınmadığında gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir. Akrabasını, arkadaşını ve öğretmenini kaybetme, yer ve düzen değişiklikleri yaşama, maddi yoksunluk, sokağından, okulundan, eşyalarından ve evinden uzaklaşmış olma bir çocuğun üzüntü ve yas sürecine girmesine neden olacaktır. Savaşın neden olduğu bir başka travma şekli de çocuğun yaşadıklarından dolayı kendini suçlaması, hatta savaştan kurtulmayı başaramayanlar için vicdan azabı ve suçluluk hissetmesidir. Çocukların travmalara tepkileri birbirine benzemekle beraber yaş guruplarına göre farklılıklar gözlemlenmektedir (Gölseren & Gölrdil, 2009).

0-6 yaş arasındaki okul öncesi dönemde çocuklar aile veya bir büyüğün koruma ve bakımına muhtaçtırlar. Üç yaşına kadar olan süreçte temel gereksinimlerini daha karşılayamayacak durumda olduğu için bu dönemdeki bebekler kendilerini çaresiz ve savunmasız hisseder. 3-6 yaş aralığında ise önceki gelişim evrelerine özgü davranışlara (örneğin altını ıslatma, parmak emme, konuşma bozuklukları) geri dönme, saldırganlık ya da içe kapanma ve sessizlik durumları gözlemlenebilir. Okul çağındaki 6-12 yaş aralığındaki çocuklar ise altını ıslatma gibi önceki gelişim evrelerine özgü davranışlar, yalnızlıktan ve yalnız yatmaktan korkma, dikkat eksikliği, depresyon görülebilmektedir. Bu dönemdeki çocuklar ölümü bildikleri için artık ölen yakınlarının dönmesini beklemezler. Oyunlar ve canlandırmalarla yaşadığı travmayı atlatmaya çalışırlar. 12 yaşından büyük ergenlik dönemindeki çocuklar kimlik oluşturma sürecinde, yaşadıkları travma nedeniyle yetişkin gibi davranmaya çalışırlar ve bu durum kimlik karmaşasına sebep olur. Travmadan kurtulmak için oyun veya canlandırmalar yerine kendilerine zarar vererek bu durumu atlatmaya çalışabilirler. Anti-sosyal davranışlar, suçluluk, kendinden utanma, aile ve sosyal

çevreyle olan iletişim kopukluğu, geleceğe yönelik karamsar tutumlar sergileme gibi çeşitli sorunlarla baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Çocukların yaşayacakları travmalar onların öznel durumlarına göre çeşitlilik gösterse de, az ya da çok tüm çocuklarda savaşın etkileri görülür. Bu çocuklar aile, öğretmenler ve uzmanlar tarafından mutlaka değerlendirilmeli ve uygun önlemler alınarak çocukların yaşadıkları sorunları atlatması sağlanmalıdır. Savaş ve terör mağduru çocuklar için yapılacak olan psiko-sosyal girişimler, uygulayıcılara veya çocuklara göre çeşitlilik gösterse de temelde ortak bazı noktalara sahiptir (Gülseren & Gürdil, 2009).

Bu girişimlerden bir tanesi de çocukların yaşlarına uygun resimler yapmasıdır. Yaşadığı olumsuzlukları unutturmak için güvendiği yer veya kişileri çizmesi, ailesini çizmesi, kendini farklı kılan özellikleri ifade etmeyi sağlayacak resimler çizmesi istenebilir. Büyük çocuklardan zevkleri, tercihleri veya kendilerinde hoşlarına giden özelliklerini resmetmeleri istenebilir. Umudunun ve geleceğe yönelik beklentilerinin artması için “Yapmayı en çok sevdiğim şey”, “İyi günüm” konulu resimler çizdirilebilir (Gülseren & Gürdil, 2009)

Teker (2014) çalışmasında savaşın çocuklar üzerine olan etkilerini incelemiştir. 9-12 yaş aralığındaki çocuklara yapılan anket ve resim çalışmaları ile çocukların savaş ile ilgili etkilenme durumlarını araştırmıştır. Suriye sınırında bulunan Şanlıurfa/Ceylanpınar ilçesinde 9-12 yaş aralığındaki çocuklar üzerindeki araştırmayla, çocukların son zamanlarda en çok mutlu ya da mutsuz oldukları bir olayı resmettikleri çalışmaların değerlendirilmesi yapılmıştır. Resimlerde kavga, korku, çatışma sahneleri ve silah gibi unsurlar görülmüştür. Bu da Suriye’de gerçekleşen iç savaş nedeniyle 9-12 yaş grubu kız ve erkek çocukların bilişsel, duygusal ve davranışsal gelişim süreçlerini de etkilediğini ortaya koymaktadır.

Göç

Göç Nedir?

Göç genel olarak “anamlı bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler” olarak tanımlanmaktadır. Göç ile kültürler karşılıklı etkileşime girerek yeni bir kültür oluşmasını sağlar. Göç sadece insanların değil aynı zamanda kültürlerin hareket etmesidir (Yılmaz, 2014).

Göç insanın var olduğundan beri devam eden insanlık tarihiyle yaşıt bir olgudur. Göçün nedenleri, sonuçları farklı olsa da temelde ekonomik etmenler, doğal afetler, siyasi sebepler ve güvenlik sebebiyle gerçekleşmektedir. Göç bir sorundan daha çok bir sorunun çözümüne yönelik bir harekettir. Göç, kimilerinin hayatlarını olumlu yönde değiştirirken, kimilerinin hayatlarını daha kötü hale getirmektedir (Cengiz, 2015).

Dünyanın her yerinde insanlar özgürlük ve yaşamlarını tehdit eden unsurlardan kaçmaya çalışırken, devletler de birçok nedenle insani yükümlülükler, siyasi gerçekler ve ulusal ihtiyaçları uzlaştırmakta artan bir çaba sergilemek zorunda kalmıştır. Günümüzde de güncel bir konu olan uluslar arası göç, hem sosyolojik bir olgu hem de siyasal bir konudur. Özellikle ülkeler aralarındaki göç hareketlerini kontrol etmek istemeleri sebebiyle önemli politik konulardan birisidir. Bu noktada Türkiye hem göç yolları üzerinde olması hem de göç edilebilir bir coğrafya olması sebebiyle konunun önemi artmaktadır (Kolukırk, 2014).

Ülkeler kendi vatandaşlarını korumaktan sorumlu olsalar da, ihmal veya başka sebeplerde bu sorumluluklarını yerine getiremediği durumlarda insanlar başka ülkelere göç etmek zorunda kalmaktadırlar. 1951 yılında imzalanan Mülteci hakları ile ilgili Cenevre sözleşmesine göre Mülteciler bazı haklar tanınmıştır. Bunlar;

- Ayrımcılık yapılmaması
- Din özgürlüğü
- Taşınır ve taşınmaz mülkiyet edinme
- Sözleşme'ye taraf devletlerin sınırlarındaki mahkemelere özgürce erişim
- Çalışma, barınma ve eğitim hakkı
- Kamu yardımı alma hakkı
- Çalışma koşulları ve sosyal güvenlik
- Sınırlar içinde hareket özgürlüğü
- Ülkeden kovulmama hakkıdır (mültecinin ulusal güvenlik veya kamu düzeni için tehdit teşkil ettiği durumlar hariç) (Demirel, 2015).

Türkiye Cumhuriyeti göç konusu açısından hem göç alan hem de başka ülkelere geçişte kullanılan göç yolu olma özelliğindedir. Sığınmacıların bir kısmı Türkiye üzerinden özellikle Avrupa'ya gitmeye çalışsa da, genellikle Türkiye'de sığınmacı veya mülteci

olarak kamplarda veya şehirlerde kendi buldukları yerleşim yerlerinde kalmaktadırlar. Ortadoğu'da son yıllarda yaşanan savaşlardan dolayı, ÷lkemize başvurular artmıştır. Bununla beraber bundan önce de ÷lkemiz çeşitli göç olaylarını yaşamıştır (Demirbaş & Bekaroğlu, 2013).

Yakın tarihimizde göç konusunda birçok örnek bulunmaktadır.

- 1979 yılında İran'da şah rejiminin yıkılarak Humeyni rejiminin kurulması ve İran-Irak savaşının ardından 1.000 İran vatandaşının Türkiye'ye sığınması,
- 1989 yılında Bulgaristan'da artan insan ihlalleri sonucu 300.000'i aşkın Türk kökenli Bulgar vatandaşının Türkiye'ye sığınması,
- 1991 Körfez Savaşı'nda 500.000 Iraklı Türk'ün Türkiye'ye sığınması,
- 1992 Yugoslavya iç savaşı sonucu 25.000 Bosnalının Türkiye'ye sığınması,
- 1999 yılında Sırpların Kosovalı Arnavutlara saldırması sonucu 20.000'i aşkın m÷ltecinin Türkiye'ye sığınması bu örneklerden bazılarıdır. (şen & Vural, 2016)

Sığınmacı, m÷lteci ve göçmen kavramları birbirine yakın olmakla beraber çeşitli farklılıkları mevcuttur. Yaşam standartlarını artırmak veya ekonomik ve sosyal zorluklardan kurtulmak için başka ÷lkeye gidenlere göçmen adı verilir. Göçmenler, göç ettikleri vatanlarından bağlarını koparmaz ve o ÷lkenin vatandaşı olarak sosyal haklardan yararlanmaya devam eder. Sığınmacı, yaşadığı ÷lke'deki şiddet, baskı, zulüm, korku ve can güvenliği sorunları nedeniyle başka bir ÷lkeye iltica etmiş olan kişidir. M÷lteci statüs÷ almak üzere herhangi bir ÷lkeye başvuran ancak başvurusu sonuçlanmamış veya henüz başvuruda bulunmamış kişilerde sığınmacı olarak kabul edilir. Sadece sığınma talebi kabul edilmeyenlere sığınmacı denilmemektedir. Bu tanımlar incelendiğinde Türkiye'den Almanya'ya çalışmak için gidenler göçmen iken Suriye'den savaştan kaçarak Türkiye'ye iltica eden kişiler sığınmacı ve m÷lteci adaylarıdır. İltica etmek insanın doğuştan gelen bir hakkıdır. Her ne kadar uluslararası anlaşmalarda geçtiği şekliyle hak olarak gör÷lse de, genellikle devletlerin kararına bırakılan bir durum olmuştur. Devletler uluslararası hukuk yerine kendi iç hukukları çerçevesinden iltica hakkını tanımlamakta ve uygulamaktadırlar. İltica hakkı, yaşam hakkı, kişinin zihinsel ve bedensel büt÷nlüğ÷n÷ korumak için istediği bir korunma talebi hakkıdır. Sığınma hakkı ise, iltica etmiş olan bireyin ÷lkesine girmesine ve kalmasına izin verme hakkını ifade eder (Demirel, 2015).

Göç Türleri

Göç, başlangıç ve bitiş noktası açısından bakıldığında iç göç ve dış göç olmak üzere iki farklı şekilde olmaktadır. İç göçler ülke içerisinde yerleşim birimleri arasında sürekli kalmak amacıyla yapılan yer değiştirmelerdir. Dış göç ise bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan, çalışma ve uzun süre kalma amacıyla yapılan yer değiştirmelerdir. Göçleri bireyin tercihlerine göre sınıflandıracak olursak, gönüllü göç ve zorunlu göç olarak iki farklı göç şekli ortaya çıkmaktadır. Gönüllü göçlerde bireyler kendi istekleriyle (ekonomik veya sosyal sebeplerden kaynaklanabilir) yer değiştirme yapmaktadırlar. Zorunlu göçte bireyler yaşadığı çevreden, bireyin isteği dışında veya elinde olmayan sebeplerle ayrılmak durumunda bırakılmaktadır. Zorunlu göç bireyin isteği dışında gerçekleştiğinden dolayı sosyo-psikolojik etkisi gönüllü göçe göre daha fazladır (Erkan & Erdoğan, 2006).

Zorunlu göç, çocuklar için ev olarak benimsediği ve alıştığı çevreden ayrılarak, tanımadığı yeni bir çevreye gitmesidir. Bu süreçte göç sebebiyle kaybedilen, göç edilen yerde kaybedeceklerinden daha fazladır. Çocuklardaki yaş farklılıkları, göçün getirdiği sorunlara farklı tepki vermesini sağlasa da, genel olarak ekonomik sebeplerden dolayı çocuk gelişimlerinin duygusal, ruhsal, fiziksel, sosyal ve bilişsel boyutlarını etkilediğini fark edilebilir (Topçuoğlu, 2012).

Göçün Etkileri

Günümüz dünyasında göç küreselleşmenin oluşturduğu hareketlilik ile toplumların değişimi ve dönüşümünde önemli rol oynamaktadır. İnsanlar bireysel olarak daha iyi şartlarda yaşamak ve hayallerini gerçekleştirebilmek için kırsaldan kentlere veya az gelişmiş veya gelişmemiş ülkelere (bölgelerden), gelişmiş ülkelere (bölgelere) doğru sürekli bir göç halindedir. Bunun yanında can güvenliği gibi sebeplerle savaşın ve çatışmaların bulunduğu bölgelerden gerçekleşen göç hareketleri kitlesel göçlere neden olmaktadır. Bu kitlesel göçler özellikle göç edilen yeni yerleşim yerinde sosyal ve mekânsal etkiler getirmektedir. Göç etkileri ve sonuçları incelendiğinde sadece bir nüfus hareketi değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel bir dönüşüme de sebep olmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde hem göç alan toplumsal yapıda hem de göç eden toplumsal yapıda etkileri büyüktür (Tümtaş & Ergun, 2016).

Göç sırasında yaşanan süreçler, göç eden bireyler üzerinde strese ve bunun sonucu olarak sığınmacı üzerinde ruh sağlığı problemine neden olacak etkilere yol açmaktadır. Ruh sağlığı üzerinde olumsuz etki bırakabilecek durumlar göç öncesi, göç sırası ve göç sonrası diye incelenebilir. Sığınmacıların birçoğu hem göç öncesi (geçmiş kayıplar veya yaşanan travmalar) hem de göç sonrası (göç edilen ülkede yaşanan zorluklar) olmak üzere çoklu travmalara maruz kalmaktadır. Göç öncesinde, kendi ülkesinde yaşadıkları ekonomik yetersizlikler, siyasi durumlar, sosyal destek yapısından faydalanamama gibi etmenler ile ülkeyi terk etmeden önce yaşayabilecekleri tecavüz, işkence, savaş, tutukluluk, cinayet, fiziksel yaralanma soykırım gibi travmatik olayları yaşamakta ya da tanıklık etmektedir. Göç sırasında ise gidilen yol ve süre içerisinde yaşadıkları zorlu yaşam koşulları, aile ve toplumsal ilişkinin bozulması, göçten sonra yaşanacak belirsizliğin getirdiği stres ve yaşanabilecek şiddet olayları travmaya sebep olabilmektedir. Göç sonrasında, yaşanan travma daha çok göç veya mültecilik statüsü hakkındaki belirsizlik, işsizlik, aile veya sosyal kayıplar, geride kalan bireyler ve bu bireylerle tekrar görüşememe ihtimali, yeni bir dile ve kültüre uyum sorunları gibi ruh sağlığını etkileyecek etmenlerdir (Demirbaş & Bekaroğlu, 2013).

Sığınmacı ve mülteciler incelendiğinde göç öncesi travmalardan daha çok göç sonrası stres etmenlerinin ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkisi olduğu görülmektedir. Sığınmacıların kalma süreleri ilk bir iki yıl çevreye uyum ile geçer. Ancak 3. yıldan sonra uyum ve göçe bağlı stresler azalmaya başlamaktadır. Kalma süresi arttıkça, göçe bağlı travmaların etkileri azalır. Ruh sağlığını etkileyen bu stres etmenlerini göç öncesi, göç sırasındaki stres etmenleri ve göç sonrası stres etmenleri olarak sınıflandırabiliriz. Göç öncesi yaşanan stres etmenleri, yaşanan travmatik olaylar, ailedeki kayıplar, şiddete maruz kalmak veya şiddete tanıklık etmek olarak söylenebilir. Göç sırasında yaşanan travmalar, fiziksel veya psikolojik şiddet veya tacizler, göç esnasında karşılaşılan zorlu yaşam koşullarındandır. Göç etmiş kişileri daha sonra göç ettiği mekândaki yaşayacağı stres etmenleri karşılamaktadır. Bunların başında geleceğe dair belirsizlik, sosyal yaşam korkuları işsizlik, geçmişe duyulan özlem, dil ve kültür kaynaklı engeller olarak söylenebilir (Demirbaş & Bekaroğlu, 2013).

Savaşın, katliamların, büyük miktarda can kayıplarının, işkencelerin, göç hareketlerinin yaşandığı bir trajedide doğal olarak siyasi ve askeri konular, sağlık, barınma, beslenme konuları öne çıkmaktadır. Fakat olayların uzaması sonucunda bir neslin eğitimsiz kalması

ihtimali, eğitim gerçeğinin de ön plana çıkmasını ve bu alandaki çalışmaları zorunlu kılmaktadır (Seydi, 2013).

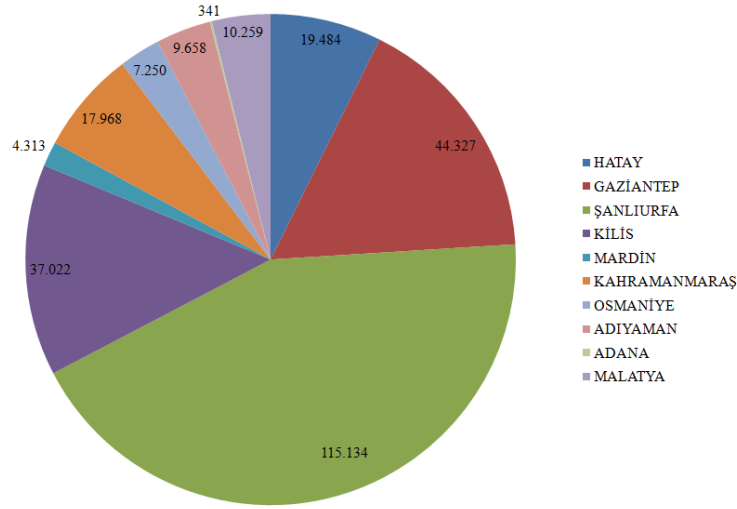
Suriyeli Sığınmacıların Durumu

2011 yılında Arap Baharı adı verilen iç isyanlar kimi ülkelerde kısa sürmesine rağmen Suriye'de iç savaşa dönüşmesi ve şiddetinin giderek artmasıyla bu ülkedeki insanlar Suriye'den zorunlu olarak göç etmeye başlamışlardır (Özkarlı, 2014).

Türkiye'ye gelen Suriyeliler için 62 kent uydu kent olarak belirlenmiş ve sığınmacılar bu kentlere yerleştirilmektedirler. Sığınmacılar “tanıtım kartı” ve “ikamet izin belgesi” almakta ve kısıtlı izinlerle kenti terk etmelerine izin verilmektedir. İzinsiz terk edenler firari sayılıp haklarında işlem yapılmaktadır.(Birinci, H. Akıllı, Akıllı ve Dirikoç, 2016)

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) yayınladığı verilere göre Ocak 2017 tarihi itibari ile Türkiye, Irak, Lübnan, Ürdün ve Mısır'a 4.862.778 kişi mülteci olarak göç etmiştir. Türkiye'ye gelen mülteci sayısı ise 2.814.631 kişidir. Aynı verilere göre Türkiye'ye gelen Suriyeli çocuk sayısı 1.258.140 (toplam Suriyeli sığınmacı nüfusunun %44,7'si) olmakla birlikte, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF, 2016) Ekim tarihli bilgi notunda okul çağındaki çocuklardan sadece 490.000 çocuğun okula kaydı bulunduğunu, geriye kalan çocukların ise eğitim sistemi dışında kaldığını belirtmektedir.

Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacılardan,12 Aralık 2016 tarihindeki AFAD verilerine göre, 259.686 kadarı 10 ilde AFAD tarafından kurulan 25 farklı Geçici Barınma Merkezinde (GBM) (çadır kenti veya konteyner kenti), diğerleri ise kamp dışında yaşamaktadırlar. AFAD tarafından yapılan 25 GBM'de kalan kişi sayıları Şekil 3'de verilmektedir (AFAD, 2016).

Şekil 3. Yerleşim yerlerine göre GBM’de kalan kişi sayıları

Göç ve Çocuk

Suriye’den Türkiye’ye yapılan bu göç hareketliliğinin %70’i kadın ve çocuklardan oluşmaktadır. Her yıl binlerce çocuğun savaş, çatışma ve şiddet ortamlarından dolayı zorunlu göçe maruz kalmaktadır. Ailesinin yaşadığı sıkıntılara ve zulme tanık olan, Evinden arkadaşından ve ailesinden ayrılarak belki de ailesini kaybetmesi sebebiyle yetişkin sorumluluğu üstlenmek durumunda kalan çocuklar, çocuk olma duygularını bir kenara bırakmak zorunda kalarak travmalar yaşamakta ve almaları gereken eğitimleri yarım bırakmak zorunda kalmaktadırlar. Göç eden ailelerin yaşadıkları sorunlar, aynen çocuklara yansımaktadır (Birinci vd., 2016).

“Göç eden çocuğun yalnız göç etmesi, başka bir deyişle refakatsiz küçük olması ya da yakınlarıyla birlikte göç sürecinde olması hem yasal statüsü ve hem de psiko-sosyal durumu açısından belirleyicidir” (Topçuoğlu, 2012, s. 22).

Göç eden çocuklar, yetişkin bireylerden farklı olarak bazı risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu riskler göç öncesi, göç sırasında ve göç sonrasında olmak üzere farklı şekillerde görülmektedir. Bu riskler;

Göç öncesi süreç;

- Şiddet, silahlı çatışma, yoğun toplumsal baskı
- Yoğun ekonomik sıkıntılar

- Yaşam hakkının tehlikeye girmesi
- Temel ihtiyaçlara erişim
- Kötü beslenme

Göç sırasında karşılan riskler;

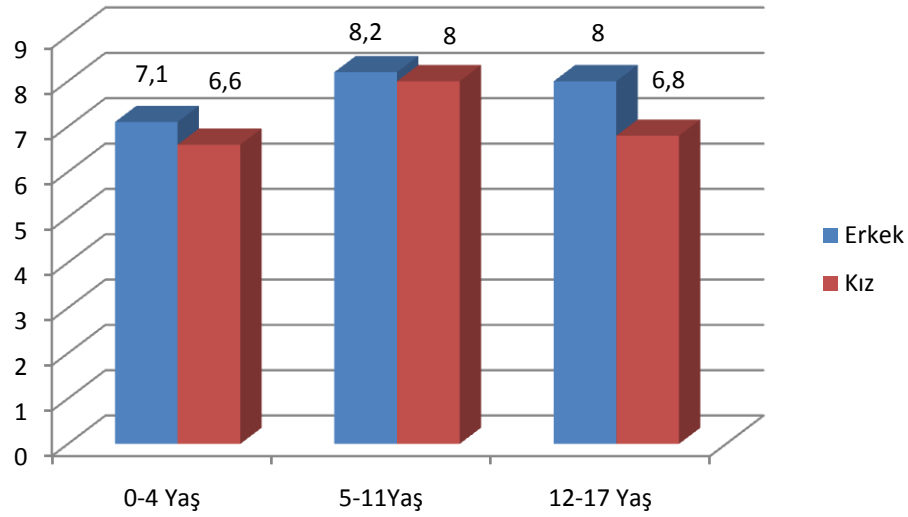
- İnsan ticaretine maruz kalma
- Çocuk işçiliğı ve en kötü koşullarda çocuk işçiliğine maruz kalma
- Kötü beslenme
- Hijyenik olmayan halk sağlığına aykırı koşullarda barınma
- Eğitimin sekteye uğraması
- İhtiyaç anında tıbbi yardım alamama
- Ebeveyn kaybı, yalnız kalma
- Cinsel taciz, istismar, şiddet

Geçiş bölgelerinde ve varış noktasında karşılaşılan riskler;

- Kötü beslenme
- Hijyenik olmayan halk sağlığına aykırı koşullarda barınma
- Eğitimin sekteye uğraması
- İhtiyaç anında tıbbi yardım alamama
- Geçiş bölgesinde psikolojik sorunlar
- Dil bilmeme
- Sosyal ve kültürel uyumsuzluk
- Sorunları çözmek için gerekli mercilere ulaşamama (bilgi eksikliği ve dil sorunundan dolayı)
- Yasal statüdeki belirsizlikler ve sosyal yardımlardan faydalanamama
- Dil ve yasal statü sorunları gibi nedenlerle kendi görüş ve düşüncelerini açıklayamama

- Çocuk işçiliği
- Yoksulluk ve kötü beslenme
- Post-travmatik stres bozuklukları
- İnsan ticaretine maruz kalma (Topçuoğlu, 2012).

Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacı çocukların yaş gruplarına ve cinsiyetlerine göre, tüm Suriyeli sığınmacılar içerisindeki dağılımları oransal olarak Şekil 4'de verilmektedir. Bu verilere göre, %7,1'i erkek, %6,6'sı kız olmak üzere 0-4 yaş arası toplam %13,7, %8,2'si erkek, %8'i kız olmak üzere 5-11 yaş arası toplam %16,2 ve %8'i erkek, %6,8'i kız olmak üzere 12-17 yaş arası toplam %14,8 çocuk bulunmaktadır. (www.unhcr.org).

Şekil 4. Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacı çocukların yaş gruplarına ve cinsiyetlerine göre tüm Suriyeli sığınmacılar içerisindeki dağılımları

Suriyeli Sığınmacı Çocuklar ve Eğitim

Türkiye'de bulunan Suriyeliler için ilk başlarda geri dönecekleri düşünülmüş, fakat dönüşlerin uzun süreceği anlaşıncaya, Suriyeli çocukların eğitimlerine yönelik çözüm politikaları geliştirilmeye başlanmıştır. İlk olarak sadece kamplarda bulunan çocuklar için geliştirilen müfredatlara göre Suriyeli çocuklara Türkçe değil, Arapça müfredat ile eğitim verilmeye başlanmıştır. Bu sayede ülkelerine döndüklerinde eğitimleri konusunda bir sorun yaşamaları önlenmeye çalışılmıştır. Kamp dışında yaşayan Suriyeli sayısının kamplarda

yaşayanlardan çok fazla olması sebebiyle, kamp dışındaki Suriyelilere yönelik farklı uygulamalara gidilmiştir. Öncelikle çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile bu kişilerin sağlık, eğitim ve sosyal imkânlardan yararlandırılması sağlanmıştır. Kamp dışında kalanların eğitimi için, Yabancı Öğrenci Bilgi Sistemi (YÖBİS) üzerinden kayıt altına alınarak işlemleri gerçekleştirilmektedir. İllerde kurulan Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) bu öğrencilerin eğitimlerine devam etmeleri sağlanmıştır. Ayrıca isteyen Suriyelilerin sadece GEM’lerde değil MEB bağlı okullarda da eğitim almaları için yasal düzenlemeler yapılmıştır (Emin, 2016).

Göçmen İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) 2017 yılındaki verilerine göre verilere göre ülkemizdeki eğitim yaşındaki çocuk sayısı 963.333 kişidir ve toplam Suriyeli sığınmacılara oranı %39 olmaktadır. Eğitim yaşındaki bu çocukların %42 si okul öncesi ve ilkokul çağında, % 32’si ortaokul çağında ve %26’sı lise çağındadır (GİGM, 2017).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Kasım 2016 verilerine göre, 2016-2017 eğitim ve öğretim yılında geçici barınma merkezlerinde (kamplarda) oluşturulmuş geçici eğitim merkezlerinde yaklaşık 109.000 şehirlerde oluşturulmuş geçici eğitim merkezlerinde ise yaklaşık 221.000 Suriyeli öğrenci öğrenimlerine devam etmektedir. Bakanlığa bağlı diğer kurumlarda eğitim gören yaklaşık 166.000 öğrenci ile birlikte toplamda yaklaşık 497.000 öğrenciye eğitim öğretim hizmeti verilmektedir. Geçici barınma merkezlerinde ve Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde GEM’leri açılmaktadır. Türk öğretmenler Türkçe eğitim, Suriyeli gönüllü öğretmenler ise kendi dillerinde dersler vermektedirler. Bu sayede hem sene kaybı olmadan eğitimlerine devam etmekte, hem de Türkçe öğrenerek Türk Eğitim Sistemine dahil edilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca 2016 -2017 eğitim ve öğretim yılında Suriyeli öğrenciler “Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu” projesi ile eğitim dışında kalan veya geçici eğitim merkezlerinde öğrenim gören öğrencilerin resmi okullara devamları teşvik edilecektir. Bu proje ile 500 bin Suriyeli öğrenciye ulaşılması hedeflenmektedir (MEB, 2016).

2016 yılı sonunda Türkiye’de 432 adet GEM bulunmaktadır. Bu merkezler Valilikler tarafında MEB’e bağlı olarak Eğitim- Öğretim hizmetlerini devam ettirmekte ve birçok Sivil Toplum Kuruluşlarından yardım almaktadırlar (TBMM, 2016).

Öğrencilerin tamamının eğitim sistemine dâhil olmamasında birçok etken bulunmakla beraber, zorunlu eğitimin olmaması sebebiyle bazı ailelerin çocuklarını okula göndermek istememsi, maddi kaygılar ve okuldan uzak kalınan zaman nedeniyle öğrencinin okuldan

soğuması temel sebeplerdir. Konteynır kentlerin bazılarında okula gitmeyi zorunluluk olarak şart getirirler de, kamp dışındakiler de bu şekilde bir zorunluluk getirilmemiştir (Emin, 2016).

Suriyeli sığınmacı eğitim alma yaşına gelen çocuklar yaş guruplarına göre farklı şekilde eğitim destekleri alması gerekmektedir. 6-11 yaş çocukların eğitiminde rol model geliştirme döneminde olmalarından dolayı, okul öğretmenleri ve aralarında ilişki önem arz etmektedir. 7 yaşından itibaren iyice hareketli ve enerjik yapıda olan çocuklar sportif aktiviteler kullanılarak enerjilerini doğru bir şekilde kullanmaları sağlanabilir. Çocukların kısıtlı çevre nedeniyle arkadaş bulma ve farklı kişilerle iletişim kurma olanakları da bulunmamaktadır. Travma yaşayan çocuklarda saldırgan davranışlar ya da çok kontrollü davranmaya yönelik davranışlar görülebilir. 12-18 yaş arasındaki dönemde ise ergenlik çağının getirdiği sorunlar, isyan duygusu, kendi sorumluluğunu alma isteği kimlik ve kişilik oluşturma sorunları sebebiyle birçok sıkıntı yaşayabilmektedirler. Bu sıkıntılar özellikle çocukların eğitim başarısını etkilemektedir (Topçuoğlu, 2012).

Çocuk ve Resim

19. yüzyılın sonlarında İngiltere ve Almanya’da yapılan araştırmalarda, çocuk resimlerinin sanatsal bir değeri olduğu gibi bu resimler yoluyla çocukların psikolojik gelişiminin bir göstergesi olarak kullanılabileceği fark edilmiştir. Çocuk resimlerinde sanatsal bir değer bulan ilk araştırmacılardan birisi İtalyan yazar Corrado Ricci’dir (San, 2010, s. 93-98).

Çocuk resimlerine olan ilgi tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de artmıştır. Çocuklar doğuştan gelen yaratıcılık yetenekleri nedeniyle çocuk resimleri değer kazanmaktadır. Çocuklar kopya veya taklit yerine kendi çizgilerini yaratmalıdırlar. Çocuk sanatını anlama çabaları, Freud’un bilinçaltını çözümleme çabaları, sanattaki dışavurumcu ve gerçeküstücü akımların yaygınlaşması dönemleri ile birlikte gelişmiştir (Kırıçoğlu, 2015, s. 23).

Çocuk resimleri incelendiğinde şu temel yaklaşım ortaya çıkmaktadır “çocuk gördüğünü değil, bildiğini çizer”. Çocuk resimleri bir yönüyle onun gelişim düzeyini gösterirken, bir yönüyle de çevreyle olan etkileşimini dile getirmeye yaramaktadır. Çocuğun iç dünyasının anlaşılması, içerisinde yaşadığı durumu ve çatışmaları ortaya koyması açısından önemli bir araçtır. Çocukların resimlerinin ruhbilimsel ve gelişimsel açıdan incelendiğinde şu yaklaşımlar görülmektedir (Kırıçoğlu, 2005, s. 55).

1. Çocuk resimlerinde çevresiyle kurduğu ilişkiyi yansıtır.
2. Çocuk büyürken resimlerindeki çizgilerinde gelişeceği varsayılır.
3. Resimdeki çizgiler yaşantısının bir göstergesidir.
4. Çocuk resimleri, iç dünyası ile dış dünyası arasındaki sorunları çözmede tanı aracıdır.
5. Resim yoluyla öğrenmesi güçlenir.
6. 10 yaşına kadar çocuk resimleri zekâsını belirlemede ölçü olarak kullanılabilir.

Çocuk resimleri kendi kuralları içinde basitten karmaşığa doğru gelişmektedir. Lowenfeld'in çocuk resmindeki gelişimsel evreleri, çocuğun toplumsal, ussal, bedensel, ruhsal, çizgisel, yaratıcı ve tüm yaşantısının göstergesidir. Çocuk duyumdan algılamaya, algılamadan kavramaya, somut olandan soyuta, genelden özele doğru bir seyir izlerken çevresinden edindiği bilgileri işleyerek dışa aktarır. Dışarıdan bir etki olmadığı sürece doğal akışında çocuk bu çizgisel gelişim evrelerini takip eder. Lowenfeld'in belirlediği çizgisel gelişim evreleri şu şekildedir:

1. Karalama evresi (2-4 yaş).
2. Şema öncesi evre (4-7 yaş).
3. Şematik evre (7-9 yaş).
4. Ergenlik öncesi evre (9-11 yaş).
5. Mantık çağı evresi(11-13 yaş).
6. Ergenlik krizi evresi(13 yaş sonrası) (Kırıçoğlu, 2005, s. 75).

Şematik Evre (7-9 yaş)

Okula başladığı bu dönem çocuğun dünyasında da yeni bir heyecana sebep olur. Çocuk o zamana kadar evinde veya anaokulunda birtakım bilgiler almış bile olsa, yeni bir kurallar dünyasına, öncekilere göre daha programlı bir eğitime başlar. Resimlerinde kullandığı renkler nesnelerin kendi renkleri, şemalar ise tanıdık biçimlerdir. Çocuk artık gerçeği resminde yansıtmak ister (Buyurgan & Buyurgan, 2012).

Şematik dönemde artık çocuk resimlerinde sanatsallık kavramı görülebilir. Çocuk toplumun bir üyesi olduğunun farkına varmaya başlamıştır. Bilişsel becerilerin artması, okula başlamasıyla birlikte sosyal çevresinin değişmesi, motor becerilerinin artması resimlerine yansımaktadır. Resimlerinde varlıkların sınıflandırılması, karşılaştırılması ve sıralamasına yönelik şema kullanırlar. Nesneleri biçim, boyut ve renk açısından gruplandırabilecek becerileri gelişir. Arkadaşlarının veya yetişkinlerin beğenmesi, takdirini kazanma isteği artmıştır. Yeni bir şey üretmek ve yenilikler ilgisini daha çok çeker. Duygularını ve fikirlerini hem resimle hem de kelimelerle anlatma isteğindedir. Mekân kavramı daha belirgin bir şekilde resimde görülür (Artut, 2013).

Çocuktaki zihinsel gelişimin sanatsal başarısına etkisi bu dönemde görülebilir. Çocuğun resimsel sözel anlatımına nasıl ulaştığı konusunda konusu kesin olmamakla beraber, bilerek yaptığı şekillerin yakın çevresindeki nesneleri hatırlatması olarak açıklanabilmektedir (Artut, 2013).

Çocuktaki kavram gelişimi bu dönemde belirginleşir. Ev dışındaki ortamlar anlatılırken yer çizgisi çizer. 3 yaşındaki 5000 adet çocuk resminin sadece %1'inde yer çizgisi görülürken, 8 yaşındaki çocuk resminde bu oran %96 olmaktadır (Yavuzer, 2015).

Resimdeki nesnelerin birbiri ile bağlantısını kurmaya başlamış ve perspektif olgusu gelişmektedir. Yaptıkları resimlerde kendilerini ifade edemediklerini düşünmeye başlamaları veya kendilerini eleştirmeye başlamaları sebebiyle resim çizmeye ara verebilirler. Resimde vurgulanan veya abartılan unsurlar bazı travmaların belirtisi olabilmektedir (Batı, 2012).

Çocuk resimlerinde gerçeği yansıtmaya çalışır. Nesnelerin renklerini gerçek renklerinde kullanmaya başlamıştır. Resimlerini beğendirme çabasıdır. Resimleri beğenilmediğinde karamsarlığa kapılır (Buyurgan & Buyurgan, 2012).

Şematik dönem grubuna giren çocukların resimlerinin özellikleri şunlardır:

- Dekoratif süsleme ve renk kullanımı etkindir. Genellikle canlı renkler kullanılır.
- Çizimde veya boyamada önemli olanlar abartılıp, önemsizlerin yok edilmesi fark edilir.
- Resimlerinde plan ve kompozisyon duygusu belirgindir.

- Mekân kavramı gelişmiştir. İlk defa resimde yatay bölümlere yapan yer çizgisi kavramı gelişmiştir.
- Okuma ve yazmayı öğrendiği bu dönemde, yaptıkları resimlerde bazı yazı ve simgeler görülür.
- İnsan figürleri profil veya cepheden çizilir.
- Figürlerde cinsiyet ayrılığından kaynaklanan ayrıntılar görülebilir (Artut, 2013).

Bu dönemde şekilleri temsili objeler ile gösterir. İnsan figürünü çizerken uzuvları farklı sembollerle gösterir ve bu şemalar geometrik şekiller içerir. Bunları genelde yüz ve vücut şeması için kullanırlar. Çocuk, resminde sadece kendisi ile olan değil, başkalarının birbirleriyle olan mantıksal ilişkilerini de göstermektedir (Arıcı, 2006).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması, verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma deneysel yöntemin kullanıldığı tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Eğitim alanında kullanılan en yaygın betimsel araştırma yöntemi tarama çalışmasıdır. Araştırmada bir durum tam ve dikkatli bir şekilde tanımlanır. Araştırmacı, bireyin, grubun veya onların bulunduğu ortamın özelliklerini özetleyerek anlatır. Tarama araştırmalarında geniş kitlelerin özellikleri betimlenmeye çalışılmaktadır. Bu araştırmalarda daha çok “ne, nerede, ne zaman, hangi sıklıkta, hangi düzeyde, nasıl” gibi soruların cevaplanmasına olanak tanır. Tarama Türü araştırmalarda ölçülen değerler arasındaki ilişkiler incelenebilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2011).

Araştırmada, savaştan etkilendiği düşünülen 7-9 yaş grubu çocukların yaptıkları resimler göz önünde bulundurularak, savaşın etkilerinin çocukların yaptıkları resimleri, anlamlı düzeyde etkileyip etkilemediği, etkilemekte ise bu etkilerin hangi boyutlarda olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca veri toplama formu yoluyla toplanan ön bilgiler toplandıktan sonra yapılan uygulama çalışmaları projektif bir yöntem olan resim yorumlama tekniği ile değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evreni savaş nedeniyle zorunlu olarak göç ederek ülkemize gelen 7-9 yaş aralığındaki Suriyeli sığınmacı çocuklardır.

Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini, Suriyeli çocuklara eğitim veren Adana ili Kozan ilçesindeki Geçici Eğitim Merkezinde eğitim-öğretim gören, 7-9 yaş grubundaki 38 Suriyeli sığınmacı çocukların tamamından oluşmuştur.

Veri Toplanması

Araştırmada verilerin toplanmasında literatür tarama, yarı yapılandırılmış veri toplama formu ve resim değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Literatür taraması ile tez, makale, kitap, internet, vb. literatür kaynakları taranarak derlenen bilgiler araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur.

Savaşın 7-9 yaş grubu Suriyeli sığınmacı çocuklara etkilerini öğrenmek amacıyla, çocukların demografik özelliklerini ve savaştan etkilenme durumlarını (duygusal ve çevresel faktörler) ölçmek amacıyla 12 sorudan oluşan veri toplama formu uygulanmıştır. Veri toplama formu araştırma kapsamında araştırmacı ve danışman tarafından geliştirilmiş, uzman görüşü alınmış, geçerlik-güvenilirliği yapılarak son şekli verilmiştir.

Savaşın çocuklar üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla çocuklara A4 kağıt üzerine pastel boya tekniği ile bayram konulu resim yaptırılmıştır. Bayram konulu resimleri değerlendirmek için Buyurgan tarafından araştırma için geliştirilen, uzman görüşü alınarak son şekli verilen resim değerlendirme ölçeği geliştirilmiştir. Ölçekteki kriterler doğrultusunda 3 alan uzmanının puanlamaları frekans ve yüzde olarak verilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında geliştirilen veri toplama formundaki veriler tablolastırılarak frekans (f) ve yüzde (%) olarak verilmiş ve yorumlanmıştır.

Resimler 5'lik sisteme göre 3 alan uzmanı tarafından verilen puanlarla hesaplanmış, ortalamaları alınmış ve sonuçlar tablolarla gösterilmiştir. Veri toplama formu sonuçları ise, frekans ve yüzdelik veriler şeklinde tablolarla ifade edilmiştir. Ayrıca veri toplama formunda verilen cevapların resimlere yansıyor yansımadığını belirlemek amacıyla karşılaştırılmış ve alt açıklamalarda yer verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemelerine dayalı olarak elde edilen bulgular ve bulgulara ilişkin yorumlar verilmiştir.

Veri Toplama Formu Analizi

Kozan Geçici Eğitim Merkezinde bulunan 7-9 yaş grubundaki 38 çocuğu demografik özellikleri ile tanımak, duygusal ve çevresel durumu hakkında bilgi sahibi olmak için 12 sorudan oluşan bir veri toplama formu uygulanmıştır. Tüm öğrencilerin cevapları değerlendirmeye alınmıştır. Aşağıda araştırmacı tarafından elde edilen verilerin sonuçlarına ve bu sonuçlara ait yorumlara yer verilmektedir.

Tablo 1

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Yaşlarını Gösterir Dağılım

Yaş	f	%
7	13	34,2
8	14	36,8
9	11	28,9
Toplam	38	100

Tablo 1'de görüleceği gibi örneklem grubundaki çocuklar yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde, %34,2'si 7 yaşında, %36,8'i 8 yaşında ve %28,9'u 9 yaşında olmak üzere

toplamda 38 çocuk bulunmaktadır. Çocukların yaş gruplarına göre yüzdelik dağılımına bakıldığında farklı yaş grupları açısından dengeli bir dağılım olduğunu göstermektedir.

Tablo 2

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Cinsiyetlerini Gösterir Dağılım

Cinsiyet	f	%
Erkek	30	78,9
Kız	8	21,1
Toplam	38	100

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılan çocukların %78,9'u erkek çocuklardan, %21,1'i kız çocuklardan oluşmaktadır.

Tablo 3

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Türkiye'de Bulundukları Süreleri Gösterir Dağılım

Türkiye'de Bulunduğu Yıl	f	%
1	8	21,1
2	20	52,6
3	6	15,8
4	4	10,5
Toplam	38	100

Tablo 3'de gösterildiği şekliyle çocukların Türkiye'de bulundukları süreler incelendiğinde tüm çocukların 1 ile 4 yıl arasındaki süre zarflarında Türkiye'de ikamet etmekte oldukları görülmektedir. 4 yıl öncesinde gelmiş olan çocukların oranı %10,5 iken, 2 yıl önce gelmiş olanların oranı %52,6'dır.

Adana ili, Kozan ilçesinde 2016-2017 Eğitim Öğretim döneminde Geçici Eğitim Merkezinin açılmasının sebebi, 2015 yılında Türkiye'ye gelip Kozan ilçesine yerleşmiş olan bu öğrencilerden kaynaklanmaktadır. Kısa bir süre önce gelen öğrencilerin çok olması, 2011 yılında başlayan iç savaş şartlarında daha uzun kalmaları sebebiyle etkilenme düzeylerini yansıtması açısından daha önemlidir.

Tablo 4

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Kardeş Sayılarını Gösterir Dağılım

Kardeş Sayısı	f	%
2	1	2,6
3	8	21,1
4	14	36,8
5	10	26,3
6	1	2,6
7	4	10,5
Toplam	38	100

Tablo 4’de, çocukların kardeş sayıları bulunmaktadır. Kardeş sayısı 4 olan 14 öğrenci, 5 olan 10 çocuk bulunmaktadır. Kardeş sayısının çok olduğu veya hiç kardeşi olmayan çocuk sayısı çok azdır.

Tablo 5

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların İkamet ettikleri Yeri Gösterir Dağılım

İkamet yeri	f	%
Ev	38	100
Konteynır	0	0
Çadır	0	0
Diğer	0	0
Toplam	38	100

Tablo 5’de ise Türkiye’de ikamet ettikleri yerin durumu incelenmiştir. Çocukların tamamı, evde yaşamaktadır. Ev ortamında ailesi ile birlikte büyüyen çocukların Suriye’den uzakta iken, hayata daha çabuk ve hızlı bir şekilde uyum sağlamaları mümkün olabilecektir. Çocukların aileleri ile birlikte evlerde kalmasından dolayı yaşadıkları çevresel sıkıntılar daha az olacaktır.

Tablo 6

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Yaşadıkları Yerdeki Sorunları Gösterir Dağılım.

Yaşadıkları Yerdeki Sorunlar	f	%
Giyecek	2	5,3
Sağlık	1	2,6
Cevap Yok	35	92,1
Toplam	38	100

Tablo 6’da, 1 çocuğun giyecek, 2 çocuğunda sağlık problemleri yaşadıkları, 35 çocuğun ise bu soruyu cevaplamadıkları görülmektedir. GEM Müdürü ile yapılan görüşmede, çocukların özellikle giyim ve kırtasiye ihtiyaçları bulunduğunu belirtmiştir.

Tablo 7

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların “Anneniz Hayatta mı?” Sorusuna Verdikleri Cevapları Gösterir Dağılım

“Anneniz Hayatta mı?”Sorusuna Verilen Cevaplar	f	%
Evet	38	100
Hayır	0	0
Bilmiyorum	0	0
Toplam	38	100

Çocukların göç ettikleri yeni ortama uyum sağlamaları açısından ebeveynlerinin yanında olması çok önemlidir. Tablo 7 incelendiğinde çocukların tamamının annesinin hayatta olduğu görülmektedir.

Tablo 8

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların “Babanız Hayatta mı?” Sorusuna Verdikleri Cevapları Gösterir Dağılım

“Babanız Hayatta mı?”Sorusuna Verilen Cevaplar	7 Yaş	8 Yaş
Evet	38	100
Hayır	0	0
Bilmiyorum	0	0
Toplam	38	100

Tablo 8’e göre, “Babanız hayatta mı?” sorusuna tüm çocuklar evet cevabını vermiştir.

Tablo 9

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların “Suriye’yi özlediniz mi?” Sorusuna Verdikleri Cevapları Gösterir Dağılım

Suriye’yi özlediniz mi?	f	%
Evet	28	73,7
Hayır	7	18,4
Bilmiyorum	3	7,9
Toplam	38	100

Çocuklara Suriye’yi özleme durumları ile ilgili sorulan sorunun cevapları Tablo 9’da görülmektedir. Çocukların %73,7’si Suriye’yi özlediğini belirtirken, %18,4’ü özlemediklerini belirtmiştir. Çocukların %7,9’u da bir fikirleri olmadıklarını belirtmektedirler.

Tablo 10

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların “Suriye’de neleri özlediniz?” Sorusuna Verdikleri Cevapları Gösterir Dağılım

Suriye’de neleri özlediniz	f	%
Cevap Yok	9	23,7
Akraba	7	18,4
Arkadaş	7	18,4
Ev	13	34,2
Okul	2	5,3
Toplam	38	100

Tablo 10’a göre, çocukların verdikleri cevaplar sınıflandırılarak, dağılımlarına bakıldığında %34,2 ile en çok evlerini özledikleri görülmektedir. Suriye’ye duyulan özlem, Suriye’de kalan akrabalar, arkadaşlar, Suriye’de yaşadıkları ev, okulları ve mahalleye duyulan özlemdir. Bazı çocuklar iç savaşın sona erip evlerine geri dönmek istediklerini dile getirmişlerdir. Yaşadığı ortamdan küçük yaşta ayrılan bu çocukların Türkiye’de geçirdikleri sürelerin kısa olması sebebiyle bulundukları ortama daha tam olarak alışmamış olmaları anlaşılır bir tutumdur.

Tablo 11

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların “Türkiye’de Yaşamaktan Mutlu musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapları Gösterir Dağılım

Türkiye’de Yaşamaktan Mutlu Musunuz?”	f	%
Evet	38	100
Hayır	0	0
Bilmiyorum	0	0
Toplam	100	100

Tablo 11’de görüldüğü gibi, çocukların tamamı Türkiye’de yaşamaktan mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Bu durumun yaşam şartlarından kaynaklandığı düşünülebilir. Çünkü çocukların tamamının anne ve babaları sağ ve yanlarında, ayrıca aileleriyle beraber ev ortamında kalmaları da bu sonucu oluşturmuştur.

Tablo 12

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların “Türkiye’de Yaşamaktan Mutlu Olma Sebebiniz Nedir?” Sorusuna Verdikleri Cevapları Gösterir Dağılım

Türkiye’de Yaşamaktan Mutlu Olma Sebebiniz Nedir?	f	%
Savaş Yok	16	42,1
İnsanlar Yardımsever	13	34,2
Okula Gidiyorum	6	15,8
Babam İşe Gidiyor	3	7,9
Toplam	38	100

Tablo 12’de görüldüğü gibi çocukların %42,1’i, Türkiye’de savaş olmadığından dolayı mutludurlar. Ayrıca % 34,2’si de Türk insanının ve Türk Devleti’nin çok yardımsever olduğunu düşünmektedir. Türkiye’nin uyguladığı politikalar ve Türk insanın göç eden Suriyelilere karşı olumlu ve yardım sever tavırları nedeniyle yaşadıkları ortamı benimsemeye başladıkları söylenebilir. Ayrıca küçük yaşta bu çocuklar, Türkiye’de savaş olmaması, askerlerin onlara ulaşamayacağını bilmeleri, uçak, bomba ve silah seslerinin olmadığı bir ortamda bulunmaları da Türkiye’de mutlu olma sebeplerinden olduğunu söylemektedirler.

Savaşın Çocuk Resimlerine Yansımaları

Çocuklara “Bayram” konulu resim çalışması yaptırılmış ve öğrencilerin resimleri uzman görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Uzman görüşleri değerlendirilirken resimlere 1 ile 5 arasında, 1 en düşük puan, 5 en yüksek puan olacak şekilde bir değerlendirme yapılmıştır. Uzman görüşlerinin değerlendirme kriterlerinin her biri için, öğrencilere verdiği puanların ortalaması alınarak değerlendirme sonuçları hesaplanmıştır.

Tablo 13

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki İnsan Şemasının Kullanımını Gösterir Dağılım

Değerlendirme Puanı	f	%
1	6	15,8
2	1	2,6
3	8	21,1
4	9	23,7
5	14	36,8
Toplam	38	100

Tablo 13’e göre çocukların %36,8’i insan şemasını sıklıkla kullanmış, yine %44,8’i resimde insan şemasına yer vermiştir. Resimlerde insan şemasına çok sık yer verildiği görülmektedir. Bu şematik dönemin bir özelliği olarak çocuklarda gelişen sosyal çevreye bağlı olarak etrafında gördüğü nesnelerden çok insanlara yer vermelerinden kaynaklanmaktadır. Resimlerdeki insan çizimleri ayrıntılara çok yer verilmeden yapılmıştır. Genellikle gövdeler dikdörtgen şekilde, kollar ve bacaklar çöp adam formunda olduğu görülmektedir. Resimlerin birçoğunda insan figürlerindeki cinsiyet farklılıkları belirgin bir şekilde görülmektedir.

Çocuk resimleriyle ilgili ilk araştırmalarda zekâ seviyesinin belirlenmesi için bir insan resmi çiz testi kullanılmıştır. Diğer figürlerin ve nesnelerin farklı kültürlerde değişkenliğe sahip olmasından dolayı, evrensel olan insan figürü kişilik özelliklerini daha net ortaya koyabilmektedir (S. Buyurgan & Buyurgan, 2012).

Şematik dönemdeki çocuklar, aldığı eğitim ve kişiliğine bağlı olarak, bilinçaltındaki insan fikrini bir çaba sonucu bilinç düzeyine ulaştırmayı başarır. Bu başarı sonucu kendine has

bir insan şeması biçimi oluşturur. Bundan dolayı karşılaşılan insan resimleri birbirinden çok farklı biçimlerdedir (Sağlam, 2011).

Tablo 14

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Hayvan Şemasının Kullanımını Gösterir Dağılım

Değerlendirme Puanı	f	%
1	29	76,3
2	1	2,6
3	3	7,9
4	5	13,2
5	0	0
Toplam	38	100

Konu olarak seçilen bayram resmi, hayvanlardan çok insanlar ve sosyal yaşantı ile ilgili olmasından dolayı Tablo 14’de görüleceği gibi hayvan figürlerine yer verme çok azdır. Çocukların %76,3’si hayvan figürlerini hiç kullanmamışlardır.

Okyay (2008) çalışmasında, hayvan figürlerini kullanan çocuklarda öğrenme probleminin daha yüksek olduğu ile ilgili bir sonuç elde etmiştir. Resimlerde bazı hayvanlar olumlu duyguları ifade ederken (kuş kelebek vb.) bazı hayvanlar ise olumsuz duyguları yansıtabilir.

Tablo 15

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Nesne (Kaydırak, Ağaç, Salıncak gibi) Kullanımını Gösterir Dağılım

Değerlendirme Puanı	f	%
1	4	10,5
2	5	13,2
3	12	31,6
4	5	13,2
5	12	31,5
Toplam	38	100

Çocuklar hayallerindeki bayramlarda park veya oyun alanlarında kendilerini görmek istediklerinden, parklarda bulunan oyun araçları, doğa ortamı ve bayramın getirdiği mutluluğu simgeleyecek öğeler sıklıkla kullanıldığı Tablo 15’de görülmektedir. Çocukların %31,5’i resimlerinde nesnelere sıklıkla yer verirken, çocukların sadece %10,5’i resimlerinde çok az veya hiç yer vermemiştir.

Resimler incelendiğinde, birçok çocuğun Suriye ve Türkiye bayraklarını nesne olarak resimde kullandıkları görülmektedir. Bu durum, çocukların hem ülkelerini özlediklerini hem de Türkiye’yi sevdiklerini gösterir niteliktedir. Bunun yanında resimlerin bazılarında gökkuşağı, uçurtmalar, güneş ve çiçek çizilmesi, çocukların yaşadıkları travmatik duruma rağmen Türkiye’de olmalarından dolayı geleceğe yönelik besledikleri umudun bir göstergesi olduğu söylenebilir.

Tablo 16

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Savaşı Hatırlatan Şemaların (Top, Tüfek, Tank, Tabanca, Mermi, El Bombası vb.) Kullanımını Gösterir Dağılım

Değerlendirme Puanı	f	%
1	19	50,0
2	1	2,6
3	4	10,5
4	1	2,6
5	13	34,3
Toplam	38	100

Çocuklarda iç savaşın etkilerini gösteren asıl göstergelerden birisi olan savaş ile ilgili öğelerin bayram konusu içerisinde de bulunduğu görülmektedir. Tablo 16’da görüldüğü gibi çocukların %50’si mutlu bir olayı resmederken bile savaşı hatırlatıcı tank, silah, uçak gibi şemaları resimlerinde kullanmışlardır. Çocukların birçoğu hem mutlu oldukları Türkiye’deki bayram ortamını hem de Suriye’de bayram esnasında yaşadıkları savaşa ait izleri resimlerinde yer vermişlerdir.

Resimlerde bulunan içerik, önceden yaşanmış olan bir deneyimin sonucudur. Bu deneyime ait anılar veya semboller resimde açık olarak yansıtılır. Resim yalnızca zekâyı yansıtan bir yapıt değil, aynı zamanda yaşanmış öğeleri içeren tam bir kişiliğin yansımasıdır (Yavuzer, 2014).

Tablo 17

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Asker Figürlerinin Kullanımını Gösterir Dağılım

Değerlendirme Puanı	f	%
1	32	84,2
2	0	0
3	2	5,3
4	1	2,6
5	3	7,9
Toplam	38	100

Çocuk büyüdükçe, bildiklerine gördüklerini ve gördüklerine de bildiklerini ekler. Geçmişte yaşadıkları karşılaştığı durumlardaki çıkarımlarını değiştirmektedir. Çocuk soyut kavramları bile somutlaştırarak resme aktarmaktadır (Kırıçoğlu, 2005).

Asker figürü çocuklar için olumsuz bir durumu çağrıştırdığından mutlu olmaları gereken bayram olayında asker gibi olumsuz bir figürü kullanmamışlardır. Asker figürü soyut anlamda savaşı çağrıştırmaktadır. Tablo 17’de görüldüğü gibi çocukların %84,2’si asker figürüne resimlerinde yer vermemektedir.

Tablo 18

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Siyah Rengin Kullanımını Gösterir Dağılım

Değerlendirme Puanı	f	%
1	5	13,2
2	21	55,3
3	8	21
4	4	10,5
5	0	0
Toplam	38	100

Renkler insan davranışlarını önemli ölçüde etkilemekte ve belirlemektedir. Ruh bilimi açısından bakıldığında renklerde çizgiler gibi belirleyici bir özellik taşır. Siyah renk

özelliği gereği diğer renklere göre günlük hayatta pek tercih edilmez. Karanlık ve soğuğu hatırlatır. Matem ve resmi özellik gösterir (Artut, 2013).

Tablo 18’de görüldüğu gibi resimlerin %68,5’inde karamsarlığı ifade eden siyah renk çok az kullanılmıştır. Bu çocukların Türkiye’de olmaktan duydukları mutluluğu ve gelecek için taşıdıkları umudun bir göstergesidir. Siyah rengi yoğun olarak kullanıldığu resim bulunmamaktadır.

Tablo 19

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Sıcak Rengin Kullanımını Gösterir Dağılım

Değerlendirme Puanı	f	%
1	0	0
2	8	21
3	11	29
4	12	31,6
5	7	18,4
Toplam	38	100

Doğada sarı, kırmızı ve mavi olmak üzere üç ana renk bulunmaktadır. Diğer renkler bu renklerin karışımı ile elde edilirler. Renkler insan üzerinde etkileri bakımında sıcak ve soğuğ renkler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sıcak renklerin kullanımı insana canlılık, neşe, hareket ve rahatlık enerjisi bırakabilir. Sıcak renkler kırmızı, turuncu ve sarı renklerdir. Soğuğ renklerin ise dinlendirici etkisi vardır. Soğuğ renkler Mavi, Yeşil ve Mor renkleridir. Sıcak renkler kan basıncını yükseltir, soğuğ renkler ise kan basıncını düşürür (Artut, 2013).

Çocukların Türkiye’de yaşadıkları mutlu ortamı yansıtacak sıcak renk kullanımı incelendiğinde, Tablo 19’da görüleceği gibi, sıcak renklerin (pembe, sarı, turuncu vb.) kullanıldığu, hatta resimlerin %18,4’ünde yoğun olarak yer verildiğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak, çocukların yaşadıkları ortamdaki mutluluklarını, ailelerinin (anne, baba, kardeş ve akrabaların) yanlarında olması, okula gidiyor olmaları ve Türk insanından gördükleri iyilik ve yardımların da etkisi olduğu söylenebilir.

Tablo 20

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Soğuk Rengin Kullanımını Gösterir Dağılım

Değerlendirme Puanı	f	%
1	1	2,6
2	19	50
3	15	39,5
4	3	7,9
5	0	0
Toplam	38	100

Şematik evrede çocuk renkleri sıklıkla kullanmaktadır. Karamsarlık ve baskıyı anlatan soğuk renklerin (kahverengi, yeşil vb.) kullanımı çok azdır. Tablo 20’de verildiği gibi çocukların %2,3’ü resimde soğuk renklere hiç yer vermez iken %50’si bu soğuk renkleri çok az kullanmıştır. Resmin tamamında soğuk renkleri kullanan çocuk bulunmamaktadır.

Tablo 21

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Olumlu Duygulara (Sevgi, Barış vb.) Yer Verme Durumunu Gösterir Dağılım

Değerlendirme Puanı	f	%
1	5	13,2
2	2	5,3
3	8	21
4	6	15,8
5	17	44,7
Toplam	38	100,00

Çocukların resimlerinde olumlu duygulara yer verme durumları incelendiğinde, Tablo 21’de görüldüğü gibi resimlerin çoğunda çocukların yaşadığı şartların iyi olması ve yaşadıkları yerlerdeki memnuniyet durumları göz önüne alındığında %44,7 gibi yüksek bir oranda olması anlamlıdır.

Tablo 22

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerindeki Olumsuz Duygulara (Savaş, Ölüm vb.) Yer Verme Durumunu Gösterir Dağılım

Değerlendirme Puanı	f	%
1	18	47,4
2	3	7,9
3	5	13,2
4	2	5,2
5	10	26,3
Toplam	38	100

Tablo 22’de olumsuz duyguların (savaş, ölüm vb.) resimlerde %47,4 gibi az bir oranda olması da Tablo 21’deki sonuçları desteklemektedir. Ayrıca bu sonuçlara bakıldığında, çocukların yaşadıkları travmaları ve iç savaşın izlerini silmeye başladığı ve geleceğe bakış açılarının pozitif olduğu söylenebilir.

Tablo 23

Araştırmaya Katılan Suriyeli Çocukların Resimlerinin Konuya Uygunluğu Gösterir Dağılım

Değerlendirme Puanı	f	%
1	10	26,3
2	3	7,9
3	7	18,4
4	7	18,4
5	11	29
Toplam	38	100,00

Tablo 23’de çocuk resimlerinin konuya uygunlukları incelendiğinde, yapılan resimlerden 3 ve üzerinde puan alan 25 resim bulunurken (%65,79), 13 adet resmin (%34,21) konuya uygunlukların daha az olduğu görülmüştür.

BÖLÜM V

SONUÇ VE TARTIŞMA

Sonuç

Araştırmada, Suriye’deki iç savaş nedeniyle ülkesini terk ederek Türkiye’ye zorunlu olarak göç eden sığınmacılardan, 7-9 yaş grubu çocukların yaptıkları resimler yaş dönemleri dikkate alınarak hazırlanan resim değerlendirme kriterlerine göre değerlendirilerek savaştan etkilenip etkilenmedikleri ve etkilenmişler ise hangi düzeyde etkilendikleri ortaya çıkartılması amaçlanmıştır.

Araştırma Adana ili Kozan ilçesinde bulunan ve Suriyeli sığınmacı çocuklara eğitim veren Geçici Eğitim Merkezindeki 7-9 yaş arası 38 çocuk üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Tarama modelinde betimsel bir çalışma olarak gerçekleştirilen araştırmada öncelikli olarak demografik verilerin elde edilmesi için bir veri toplama formu geliştirilmiş ve kullanılmıştır. Elde edilen bu demografik veriler, çocukların %34,2’si 7 yaşında, %36,8’i 8 yaşında ve %28,9’u 9 yaşında olduğunu göstermektedir. Çocukların %78,9 erkek ve %21,1’i de kız çocuklardan oluşmaktadır.

Suriye’de ki iç savaş 2011 yılında başlamasına rağmen çocukların %73,7’si son 2 yıl içerisinde Türkiye’ye gelmiştir. Türkiye’ye gelen sığınmacılar konteynır kent, çadır kent gibi farklı yerlerde kalırlarken, Kozan ilçesindeki sığınmacılar kendi evlerinde kalmaktadırlar. Bu durum çocukların yaşadıkları sıkıntıları en alt düzeye indirmektedir. Çocukların %92,1’i yaşadıkları çevresel sorunlardan haberdar değiller veya bu sorunları hiç yaşamamışlardır.

Araştırmaya katılan çocukların anne ve babalarının sağ olması sebebiyle, Suriyeli sığınmacı çocukların yaşadığı özlem daha çok Suriye’de kalan akrabalarına, evlerine ve arkadaşlarına yöneliktir.

Veri toplama formundan elde edilen sonuçlara göre; çocukların yaşadıkları duygusal sorunlar savaş nedeniyle ülkelerine duydukları özlem, kaybettikleri yakınlarına ve arkadaşlarına duyulan üzüntülerdir. Çocuklar kaldıkları ortam sayesinde çevresel sorunları çok fazla yaşamamaktadır. Bu sebeple Türkiye’de yaşamaktan mutludurlar.

Daha sonra araştırma kapsamında çocukların “bayram” konulu bir resim yapmaları istenmiştir. Çocukların yaptıkları resimler uzman görüşü alınarak hazırlanan “Resim Değerlendirme Ölçeği” kullanılarak üç uzman tarafından değerlendirilmiştir.

Resimler incelendiğinde araştırmanın ikinci alt amacına ait veriler elde edilmiştir. Resimlerde, 23 çocuk sıklıkla insan şeması kullanmıştır. Fakat resimlerde hayvan şemalarına çok fazla yer verilmemiştir. Araştırmaya katılan çocukların resimlerinde olumlu bir konu olan, “bayram” konusu içerisinde bile çocukların %50’si mutlu bir olayı resmederken, savaşı hatırlatıcı tank, silah, uçak gibi şemaları resimlerinde kullanmışlardır. Fakat savaşı direkt olarak hatırlatan asker figürünü kullanmaktan kaçındıkları görülmektedir.

Renkler kişinin ruh halini yansıtması veya değiştirmesi bakımından önemlidir. Resimlerde çocuklar matemin rengi olan siyah rengi çok az kullandığı Tablo 18’de görülmekte iken, sıcak renklerin kullanımı Tablo 19’de görüleceği gibi orta düzeyde kullanmıştır. Soğuk renklerin kullanımı ise %7,9 gibi çok az bir düzeydedir.

Resim bayram konusunu anlattığı için çocukların resimlerinde olumlu duygulara %44,7 oranında yer verdiği görülmektedir. Aynı şekilde olumsuz duygulara da çok az yer verilmektedir. Yapılan resimlerin %65,8’inin konuya uygun bir şekilde yapıldığı gözlemlenmiştir.

Araştırma sonucunda, Suriyeli çocukların savaşta travmalar yaşadıkları, özellikle akraba ve arkadaşlarından ayrılmanın verdiği mutsuzluğun fazla olduğu görülmektedir. Fakat Türkiye’de yaşadıkları koşullar, yapılan yardımlar sonucunda yaşadıkları travmaların izlerini daha çabuk atlatmalarına yardımcı olduğu, kaldıkları yerin fiziksel imkânlarının iyi olmasından dolayı da çevresel şartlardan etkilenmedikleri görülmüştür.

Öneriler

1. Gerçekleştirilen bu araştırma sonucunda çocukların savaştan etkilendikleri görülmüştür. Sanatsal uygulamalar ve ortamlar artırılarak çocukların savaştan etkilenme düzeyleri en aza indirilebilir.
2. Araştırma farklı yaş gruplarına, yaşlarına uygun konular ile tekrarlanabilir.
3. Sadece savaş değil öğrencilerin göç ile ilgili etkilenme düzeyleri de ayrıca araştırılabilir.
4. Farklı ortamlarda (Konteynır Kentler, Çadır Kentler vb.) yaşamakta olan çocuklarla yapılacak benzer çalışmalar ile savaşın etkilerinin farklı boyutları da ortaya çıkartılabilir.
5. Çocukların yaşadıkları çevresel sorunların azaltılması ve aile bireyleriyle beraber ev ortamında yaşaması sayesinde, sığınmacı olarak geldikleri Türkiye'ye bakış açıları olumlu olmakta ve geleceğe umutla bakabilmektedirler. Bu sebeple Ülkemize gelen tüm sığınmacı çocuklara benzer imkânlar sunulmalıdır.
6. Savaş ortamında daha uzun süre kalan çocukların, savaştan etkilenme düzeylerinin fazla olması sebebiyle, bu çocukların yaşadıkları travmaların ileride daha büyük psikolojik sorunlara dönüşmeden tedavi edilmesi gerekmektedir.
7. Türkiye'ye gelen sığınmacı çocukların Ülkemizde mutlu olma sebeplerinden biriside Türk halkının yardımseverliği ve misafirperverliğidir. Herkesin bir gün sığınmacı veya mülteci olabileceğini düşünecek olursak, Suriye'den gelen sığınmacılara kucak açmak ve insani ihtiyaçlarını karşılama noktasında destek olmak gerekmektedir. Bu tutumlarımız özellikle çocukların göç nedeniyle yaşadıkları sorunları ve psikolojik zorlukları azaltacaktır.
8. Savaşı yaşamış çocuklar için sığındıkları ülkede savaş olmaması, onların mutlu olma sebeplerinden birisidir. Bu sebeple çocuklar hiç savaş olmayan ortamlarda yetişmelidir. Toplumsal barışın sağlanması en çok çocuklar için gereklidir. Bu bağlamda Ulu Önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" sözü unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

1. Dünya Savaşı (2017). <https://tr.0wikipedia.org> adresinden erişilmiştir.
2. Dünya Savaşı (2017). <https://tr.0wikipedia.org> adresinden erişilmiştir.
- AFAD (2016). <https://www.afad.gov.tr/tr/2374/Barinma-Merkezlerinde-Son-Durum> sayfasından erişilmiştir.
- Akgül, Ö. (2013). *Uluslararası ilişkilerde devletlerarası savaş ve savaşın nedenlerinin teorik incelemesi*. (Doktora Tezi).<https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aktaş, Ö. (2012). *Tarih eğitiminde savaş ve barış: ortaöğretim öğrencilerinin savaş ve barış konularıyla ilgili bilgilerinin ve tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. (Doktora Tezi).<https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Arıcı, B. (2006). Resim, Psikoloji ve Çocuğun Dünyasında Resim. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, (10), 15-22.
- Artut, K. (2004). Okul öncesi resim eğitiminde çocukların çizgisel gelişim düzeylerine ilişkin bir inceleme. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 223-234.
- Artut, K. (2013). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Aslan, M. Y. (2008). Savaş hukukunun temel prensipleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 79, 235-274.
- Aslan, E., & Karaaslan, S. (2016). Sanatta gerçeklik kavramına savaş olgusu üzerinden bakmak. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 6(28), 45-63.
- Batı, D. (2012). *4-12 yaş: Çocuk resimleri ve onların iç dünyalarının resimlerine yansımaları*. (Doktora Tezi). <http://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/handle/12345/7129> sayfasından erişilmiştir.

- Bilgin, R. (2014). Çatışma ve şiddet ortamında büyüyen çocuklar sorunu. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 135-151.
- Birinci, G., Akıllı, H., Akıllı, H.S. & Dirikoç, A. (2016). *Geçici Koruma Altındakiler, Sığınmacılar, Göçmenler Ve Mülteciler Raporu*. Nevşehir İl İnsan Hakları Kurulu Komisyon Raporu. Nevşehir.
- Buyurgan, S. & Buyurgan, U. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Buyurgan S. & Karip F. (2015, Ekim). *Sinema filmlerinin orta okulda öğrenim gören madde bağımlısı öğrenci resimleri üzerine yansımaları*. Suç Korkusu Kongresinde sunulmuş bildiri, HEGEM Vakfı, Edirne.
- Büyüköztürk Ş, Çakmak E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cengiz, D. (2015). Zorunlu göçün mekânsal etkileri ve yerel haklin algisi; Kilis örneği. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10, 2.
- Clausewitz, C. V. (2003). *Savaş Üzerine* (Ş. Yalçın, Çev.). İstanbul: Eriş Yayınları.
- Çelik, Ş. (2014). Suriye İç Savaşı'nda silahlı çatışma hukuku ihlalleri. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 37-65.
- Çiçekçi, B. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü Yayınları.
- Daver, B. (1992). Savaş Ve Barış Üzerine. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 3(10).
- Demirbaş, H., & Bekaroğlu, E. (2013). Evden Uzakta olmak: Sığınmacıların/Mültecilerin Psikolojik Sorunları Ve Alınacak Önlemler. *Kriz Dergisi*, 21(1).
- Demirel, S. (2015) Türkiye'de Geçici Koruma Statüsüyle Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Harcamaların Güvenlik Ekonomisi Açısından Değerlendirilmesi. *Avrasya Strateji Dergisi*, 4(1).
- Emin, N. M. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi*. SETA. Ankara.
- Erden, G., & Gürdil, G. (2009). Savaş yaşantılarının ardından çocuk ve ergenlerde gözlenen travma tepkileri ve psiko-sosyal yardım önerileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 1-13.

- Ergen, S. (2003). *Ölümün olduğu yerde daha ciddi ne olabilir? [Özel Sayı]. PİVOLKA Bülteni*, 12-13.
- Erkan, R., & Erdoğan, M.Y. (2006). Göç ve çocuk suçluluğu. *Aile ve Toplum Dergisi*, 8(3), 79-90.
- Güler, M. (2015). İç Savaşların Değerlendirilmesinde Model Önerisi ve Libya İç Savaşı İncelemesi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 14(2), 45-75.
- Gürcan, M. (2012). *Savaşın Evrimi ve Teorik Yaklaşımlar. Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş ve Çatışma Çözümleri*. İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- İç Savaş (2016). <https://tr.wikipedia.org/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvxLDDp19zYXZhxZ8> adresinden erişilmiştir.
- Kırıçoğlu, O. T. (2005). *Sanatta Eğitim*. Ankara: Pegem.
- Kırıçoğlu, O. T. (2015). *Sanat Kültür Yaratıcılık*. Ankara: Pegem.
- Kolukırcık, S. (2014). Uluslararası Göç Ve Türkiye: Yerel Uygulamalar Ve Görünümler. *Journal of World of Turks/Zeitschrift für die Welt der Türken*, 6(2).
- MEB, (2016). 2017 Yılı Bütçe Sunuşu, TBMM Genel Kurulu.
- Memiş, H. (2015). İç Savaş Nedeniyle Kilis'te Yaşayan Suriyelilerin Oluşturduğu Sosyo-Ekonomik Algılar Üzerine Bir Araştırma. *Electronic Journal of Social Sciences*, 14(52).
- Okyay, L. (2008). *6 yaş grubu çocukların aile resimlerinin sosyo-kültürel değişkenler ve davranış problemleri açısından karşılaştırılması*. (Yüksek lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Özkarslı, F., (2014). *Suriye'den Türkiye'ye göç ve Suriyelilerin enformel istihdamı (Mardin örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Polat, O., & Gündoğan, E. (2010). Çocuk Askerler: Psikolojik, Sosyal ve Fiziksel Sorunlar. *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, 1(1), 105-124.
- Sağlam, M. (2011). *Boşanma sürecinde olan ailelerdeki çocukların aile algılarının ve sorunlarının resimler aracılığı ile incelenmesi*. (Yüksek lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- San, İ. (2008). *Sanat ve Eğitim*. Ankara: Ütopya.

- San, İ. (2010). *Sanat Eğitimi Kuramları*. Ankara: Ütopya.
- Seydi, A. R. (2013). Türkiye'deki Suriyeli Akademisyen Ve Eğitimcilerin Görüşlerine Göre Suriye'deki Çatışmaların Suriyelilerin Eğitim Sürecine Yansımaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013(30).
- Sözlük, T. (2005). Ankara: TDK Yayınları.
- Şen, A. B., & Vural, C. (2016). *Suriye İç Savaşında Göç ve Kadın. Yaratıcı Drama Dergisi*, 9(17), 29-40.
- TBMM. (2016). Milli Eğitim Bakanlığının 06.12.2016 tarihli 99074258-610-E149 numaralı soru önergesi cevabı, Ankara.
- Teker, E. (2014). *Savaşın 9-12 yaş Çocuk Resimlerine Yansımaları (Şanlıurfa-Ceylanpınar Örneği)*. Anadolu Uluslararası Sanat Eğitimi Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Eskişehir.
- Tokuç, B. (Ed.). (2014). *Çocuklar ve Savaş*. Ankara: Halk Sağlığı Uzmanları Derneği.
- Topçuoğlu, R. A. (Ed.). (2012). *Türkiye'de göçmen çocukların profili, sosyal politika ve sosyal hizmet önerileri hızlı değerlendirme araştırması*. Ankara: Uluslararası Göç Örgütü.
- Tümtaş, M. S., & Ergun, C. (2016). Göçün Toplumsal Ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 21(4).
- Türk Tabipleri Birliği Yayınları. (2014). *Suriyeli sığınmacılar ve sağlık hizmetleri raporu*.
- Türkay, M. (2014). Günümüz savaşının özellikleri ve halen savaşan bölgeler. Tokuç, B. (Ed.), *Çocuklar ve Savaş* içinde (s.1-8). Ankara: Halk Sağlığı Uzmanları Derneği.
- UNICEF (2016). *Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar Bilgi Notu*. http://unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/T%C3%BCrkiyedeki%20Suriyeli%20%C3%87ocuklar_Bilgi%20Notu%20Subat%202016_2.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Varlık, A. B. (2013). Savaşı Tanımlamak: Terminolojik Bir Yaklaşım. *Avrasya Terim Dergisi*, 1(2), 114-129.
- Yavuzer, H. (2014). *Resimleriyle Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2015). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Yeşil, F. (2014). İnsancıl Hukuk Açısından Suriye İç Savaşı. *Yasama Dergisi*, S, 24.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 9(2), 1685-1704. [dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6274](https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.6274)
- Zur, O. (2010). Savaşın Psiko-Tarihi: Kültür, Ruh Ve Düşmanın Birlikte Evrimi. (G. Kağmıcı, Çev). *Tarih Okulu Dergisi*, VI, 125-143.

EKLER

EK 1. Çocuklar Resim Yaparken Çekilen Fotoğraflar

EK 2. 7-9 Yaş Suriyeli Sığınmacı Çocukların “Bayram” Konulu Resimleri ve Uzmanların Değerlendirme Tabloları

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk1 - 7 yaş, Erkek, 1 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	4	3	3	3
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	1	1	1	1
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	1	1	1	1
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	2	2	2	2
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	3	3	4	3
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	1	1	1	1
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	3	3	3	3

Resim pastel boya tekniği ile yapılmış ve detaylı çizilmek istenen insan figürleri için kurşun kalem kullanılmıştır. Çocuk, bayram resmi yaparken, savaşı hatırlatacak nesneler ve şemalar kullanmamıştır. Resmin konuya uygunluğu orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 2 - 7 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	4	4	4	4
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	3	2	2	2
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	5	5	5	5
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	3	3	3	3
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	3	4	3	3
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	3	3	4	3
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	3	3	3	3
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	5	5	5	5
11. Resmin konuya uygunluğu	5	5	5	5

Resim pastel boya ile yapılmıştır. Resim iki bölüme ayrılarak birinde savaş, savaşa ait şemalar ve olumsuz duygulara yer verilmiştir. Diğer bölümde ise olumlu duygular barındıran şemalara (uçurtma, çiçek renkli ağaç) yer verilmiştir. Çocuğun, şematik dönem özelliklerinden, yer çizgisini resminde kullandığı görülmektedir.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 3 - 7 yaş, Erkek, 1 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	5	5	5
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	4	3	4	4
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	2	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	4	4	4	4
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	3	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	5	4	4	4

Resimde pastel boya ve kurşun kalem kullanılmıştır. Resmin konuya uygunluğu insan şeması ve nesne kullanımı, olumlu duygulara yer verilmiştir. Resimde savaş ve savaşa ait nesneler ve şemalar kullanılmamıştır. Resimde çocuğun yer çizgisi kullanımı ve insan çizimlerindeki detay durumu, yaş dönemine ait gelişimsel evreyi kısmen de olsa yakaladığını göstermektedir.

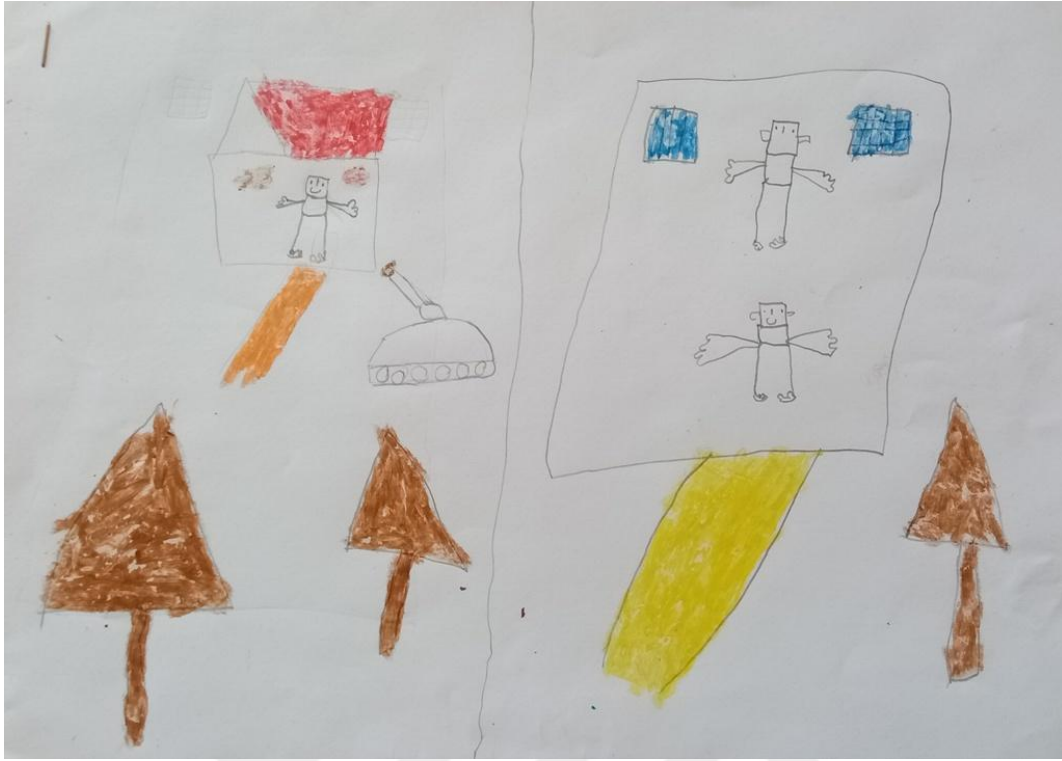
Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 4 - 7 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye'de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	5	5	5
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	3	3	3	3
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	2	2	2	2
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	2	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	4	4	4	4
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	2	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	3	3	3	3

Resim pastel boya ile gerçekleştirilmiş ve kağıt iki bölüme ayrılarak resim yapılmıştır. Resimde savaşı hatırlatan şemalar bulunmamaktadır. İnsan figürleri, olumlu duyguları gösteren şemalar ve renkler kullanılmıştır. Bu durum çocuğun savaştan etkilenme düzeyinin az olduğunu göstermektedir. Ayrıca şematik dönem özelliklerinden zemin çizgisini resminde kullanmıştır.

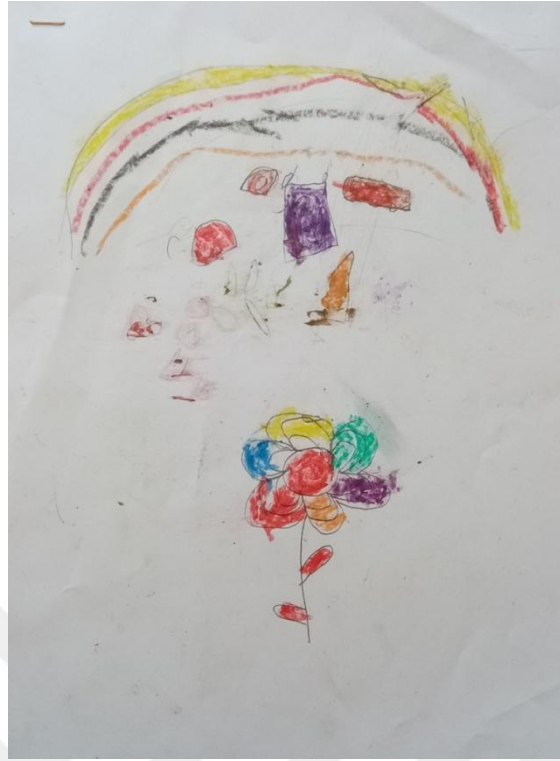
Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 5 - 7 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	4	2	3	3
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	1	1	1	1
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	3	4	5	4
6. Resimde siyah rengin kullanımı	3	3	2	3
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	3	3	2	3
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	3	3	5	4
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	1	1	1	1
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	3	3	4	3
11. Resmin konuya uygunluğu	1	1	1	1

Çocuk, resimde bayram konusunu yansıtmamıştır. Daha çok kendi bildiği şekilde düşüncelerini ve aktarmak istediklerini kağıda yansıtmıştır. Resimde karalanmış alan çocuğun yaşadığı travma durumu ve iç dünyasında yaşadığı karmaşayı anlatmaktadır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 6 - 7 yaş, Erkek, 3 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	4	4	4	4
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	1	1	1	1
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	5	5	5	5
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	1	1	1	1
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	2	4	3	3
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	3	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	4	3	3	3
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	4	3	3	3
11. Resmin konuya uygunluğu	5	3	3	4

Çocuk kağıdı ikiye bölmüş, bir tarafına Suriye’de yaşadığı savaş içindeki bayramı, diğer tarafa Türkiye’de yaşadığı mutlu bayramı çizmiştir. Resimde evler şeffaf olarak çizilmiş ve evlerdeki insanlar dışarıdan görülebilecek şekildedir. Ayrıca insan şemaları çizilirken ayrıntıya girilmemiş olması ve belirli bir yer çizgisinin bulunmaması çocuğun çizgisel gelişim basamağının şematik öncesi evrelerde olduğunu göstermektedir.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 7 - 7 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye'de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	1	1	1	1
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	2	2	3	2
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	2	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	5	3	3	4
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	2	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	2	2	2	2
11. Resmin konuya uygunluğu	2	2	3	2

Resimde çocuk pastel boya kullanmıştır. Resim savaş şemaları içermemektedir. Fakat aynı zamanda bayram konusu ile alakalı bir resim olmadığı da görülmektedir. Çocuk kendi hayalindeki bir konuyu resme aktarmıştır. Resimde insan figürü kullanılmamıştır. Sıcak renkler ve olumlu duygulara yer verildiği görülmektedir. Bu durum çocuğun o anki yaşantısından duyduğu memnuniyeti belirtmektedir.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 8 - 7 yaş, Kız, 3 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	5	5	5
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	2	2	2	2
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	1	1	1	1
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	5	5	5	5
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	2	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	5	5	5	5

Bayram resmi çiziminde çocuk pastel boya kullanarak insan figürleri ve olumlu duygulara yer vermektedir. Resimde insanların sadece başları mutluluklarını ifade edecek şekilde çizilmiştir. Resimde savaş ile ilgili olumsuz duygular ve şemalar kullanılmamaktadır. Resimde, umut ve olumlu duyguları ifade ederken kullanılan bir şema olan güneşin aynı anda iki adet kullanılması, çocuğun Türkiye’de yaşamaktan mutlu olduğunu göstermektedir.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 9 - 7 yaş, Kız, 1 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	5	5	5
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	5	5	4	5
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	3	3	3	3
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	2	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	5	5	5	5
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	3	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	4	4	4	4
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	2	4	3	3
11. Resmin konuya uygunluğu	5	4	3	4

Resimde çocuk kullandığı ana insan şemasında cinsiyeti belli edecek şekilde bir kız çocuğu çizmiştir. Sıcak renklerin yoğun olarak kullanıldığı resimde Yaşadığı savaş travmasının izlerini kısmen de olsa görmek mümkündür.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 10 - 7 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	1	1	1	1
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	1	1	1	1
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	5	2	3	3
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	4	3	4	4
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	2	2	3	2
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	4	4	4	4
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	1	1	1	1
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	5	5	5	5
11. Resmin konuya uygunluğu	1	1	1	1

Resimde çocuk bayram konusunu ile ilgili resim yapmamıştır. Resimde genel olarak soğuk renkler ve siyah renk kullanılmıştır. Resimde yapılan karalamalar savaşı hatırlatan şemalardan oluşmaktadır. Çocuğun savaştan etkilendiği ve resmine olumsuz duyguları aktardığı görülmektedir.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 11 - 7 yaş, Erkek, 4 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	1	1	1	1
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	3	3	3	3
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	3	3	3	3
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	2	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	5	5	5	5
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	1	2	3	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	3	4	4
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	1	1	1	1

Resimde çocuk bayram ile ilgili konuyu resmetmemiştir. Bununla birlikte resimde olumsuz duyguları, savaş ile ilgili şemaları ve soğuk renkleri de kullanmamıştır. Resimde kelebek, gökkuşağı gibi olumlu duyguları anlatan şemalar kullanılmıştır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 12 - 7 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	4	4	4	4
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	2	2	2	2
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	3	2	4	3
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	4	4	3	4
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	3	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	4	2	3	3
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	3	3	4	3
11. Resmin konuya uygunluğu	3	2	3	3

Resimde çocuk sıcak renkleri çoğunla kullanılmış, bayram konusu çok fazla resme yansıtılmamıştır. Resimde Türkiye’yi çizmiştir. Türkiye’de olmaktan memnun olduğunu resmine aktarmıştır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 13 - 7 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	2	2	2	2
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	4	4	4	4
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	2	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	4	4	4	4
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	4	4	5	4
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	3	3	3	3
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	3	3	3	3
11. Resmin konuya uygunluğu	2	2	2	2

Resimde sıcak ve soğuk renkleri kullanmıştır. Hem olumlu duyguları hem de olumsuz duyguları kullanmıştır. Savaş ve savaş ile ilgili şemalar kullanılmamıştır. Çocuk resminde bayram konusunu değil kendi istediği bir konuyu çizmiştir.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 14 - 8 yaş, Erkek, 1 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	1	1	1	1
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	3	3	3	3
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	4	3	3	3
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	4	3	3	3
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	3	4	3	3
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	3	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	2	2	3	2
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	4	4	4	4
11. Resmin konuya uygunluğu	1	1	1	1

Çocuk, resimde Suriye bayrağı çizerek evine ve Suriye’ye duyduğu özlemi resmetmiştir. Bu da savaşın çocukta oluşturduğu olumsuz duyguları resmine yansıtmaya sebep olmuştur.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 15 - 8 yaş, Kız, 4 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	5	5	5
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	5	5	5	5
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	3	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	5	5	4	5
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	3	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	5	5	5	5

Resimde bayram konusu tam olarak çizime aktarılmıştır. Bayramda ailesi ile birlikte olmak, hediye alıp vermek gibi olumlu duygulara yer verilmiştir. Şematik dönemin özelliklerinden biri olan cinsiyet farklılıklarının resimde belirli bir şekilde olduğu görülmektedir. Savaş ve savaşın getirdiği olumsuz duygular resimde görülmemektedir.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 16 - 8 yaş, Kız, 1 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	5	5	5
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	4	4	4	4
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	3	3	3	3
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	1	1	1	1
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	4	4	3	4
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	3	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	5	5	5	5

Resimde pastel boya ve kara kalem kullanılmıştır. Ayrıntılı çizilmek istenen insan şeması kara kalem ile çizilmiştir. Resimde çiçek, ağaç, gökkuşağı ve güneş gibi olumlu duyguları anlatan şemalar kullanılmıştır. Resimde hayvan figürü de kullanılmıştır. Ayrıca şematik döneme uygun olarak yer çizgisi, insan figürlerinde ayrıntı görülmektedir.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 17 - 8 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	3	3	3	3
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	3	3	3	3
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	5	5	5	5
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	3	4	3	3
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	2	2	2	2
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	3	3	2	3
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	4	4	4	4
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	2	2	2	2
11. Resmin konuya uygunluğu	2	2	2	2

Resimde bayram konusunu anlatan şemalar çok kullanılmamıştır. Resim daha çok Suriye ve Türkiye’yi ve buradaki yaşantısını yansıtmaktadır. Savaşa ait şemalar bulunmakla beraber, Türkiye’de yaşadığı mutlu hayatı top oynayan çocuklar ile resmine aktarmıştır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 18 - 8 yaş, Kız, 1 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	4	4	4	4
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	4	4	4	4
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	5	5	5	5
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	2	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	2	3	3	3
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	3	3	3	3
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	5	5	5	5

Resimde park, dağlar ve top oynayan bir kız çocuğu resmedilerek bayram ile ilgili olumlu duygulara yer veren bir resim çizilmiştir. Resimde şematik dönemde görülen yazı yazmayı öğrenen çocuğun resmine yazı yazması durumu görülmektedir. Fakat Türkiye’de 1 yıldır bulunması sebebiyle yazıyı Türkçe değil Arapça olarak yazmıştır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 19 - 8 yaş, Erkek, 1 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	5	5	5
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	3	3	3	3
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	5	5	5	5
5. Resimde asker figürleri kullanımı	3	3	3	3
6. Resimde siyah rengin kullanımı	2	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	3	4	3	3
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	3	3	3	3
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	4	4	4	4
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	5	4	5	5
11. Resmin konuya uygunluğu	3	3	3	3

Resimde bayramda çocuklar ve insanlar çizilmesine rağmen savaşı hatırlatacak helikopter, uçak ve bomba gibi şemalar kullanılmıştır. İnsan resimlerinin çöp adam şeklinde ve ayrıntısız çizilmesi yaşadığı travmayı ortaya koymaktadır. Resimde pastel boya çok az kullanılmış daha çok kalem kullanılarak çizilmiştir.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 20 - 8 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	5	5	5
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	3	3	3	3
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	5	5	5	5
5. Resimde asker figürleri kullanımı	3	3	3	3
6. Resimde siyah rengin kullanımı	2	3	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	2	2	2	2
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	3	3	4	3
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	3	2	3	3
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	5	5	5	5
11. Resmin konuya uygunluğu	3	2	3	3

Resimde bayram konusundan daha çok savaş, savaşan insanlar, savaş araçları, silahlar ve Suriye resmedilmiştir. Resimde pastel boya çok az kullanılmıştır. Daha çok kalem kullanılarak çizilmiştir. Resimde ölüm gibi olumsuz duygular sıklıkla kullanılmaktadır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 21 - 8 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	4	4	4	4
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	4	4	3	4
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	5	5	5	5
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	2	3	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	2	2	2	2
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	3	3	3	3
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	3	3	3	3
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	5	5	5	5
11. Resmin konuya uygunluğu	1	1	1	1

Çocuk resimde daha çok kalem kullanmayı tercih etmiştir. Resim bayram resminden daha çok savaşı anlatan bir resimdir. Resimde askeri araçlar ve Suriye’den deniz yoluyla göç eden insanlar çizilmiştir. Çocuğun göç ve savaşa bağlı olarak yaşadığı travmalar resimden görülmektedir.

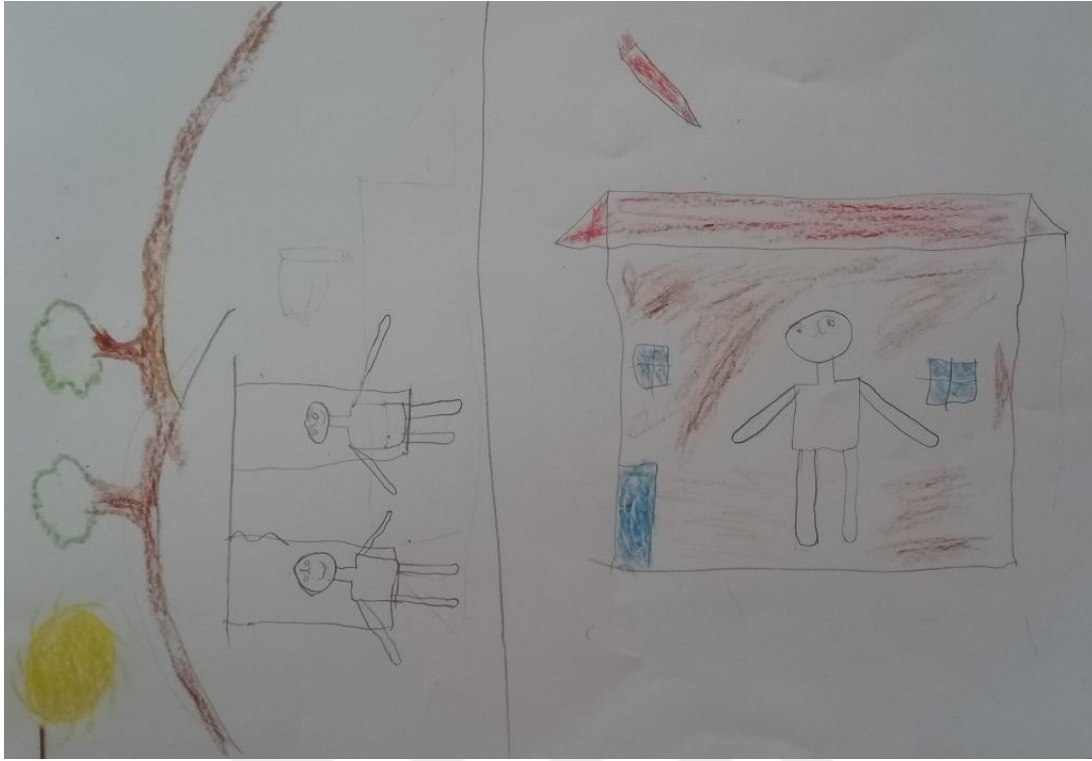
Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 22 - 8 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye'de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	4	4	4	4
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	4	4	4	4
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	4	3	3	3
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	5	5	5	5
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	2	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	3	3	3	3
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	2	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	1	1	1	1

Resim bayram konusundan daha çok çocuğun yaşadığı ortamı anlatmaktadır. Suriye'de yaşadığı ortamda bayramdaki durumunu resmetmiştir. Şematik dönem özelliği olarak resimde yaptıklarını yazı ile anlatmaya çalışmıştır. Ayrıca cinsiyet farklılıkları ve resimdeki insan figürlerindeki detaylı çizim görülmektedir. Resimde olumsuz duygulara yer verilmez iken savaşı hatırlatacak bayrak gibi kavramlar kullanılmıştır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 23 - 8 yaş, Kız, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	4	4	4
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	5	5	5	5
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	2	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	4	4	4	4
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	3	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	5	5	5	5

Çocuk resimde pastel ve kalem birlikte kullanılmıştır. Resimde çocuklar bir parkta oynarken çizilmiştir. Resimde olumlu duyguları anlatan şemaları ve sıcak renkleri kullanmıştır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 24 - 8 yaş, Kız, 3 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	4	3	3	3
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	3	3	3	3
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	1	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	3	3	3	3
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	3	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	4	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	3	3	3	3

Resimde Pastel boya az kullanılmış daha çok kalem ile çizim gerçekleştirilmiştir. Resim iki bölüme ayrılarak bir bölümde parkta salıncığa binen çocuklar, diğer bölümde ise evde tek başına bir çocuk resmedilmiştir. Bayrama ait şemalar kullanılmamıştır. Resimde savaşa ait şemalarda bulunmamaktadır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 25 - 8 yaş, Erkek, 3 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	5	5	5
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	5	5	5	5
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	5	5	5	5
5. Resimde asker figürleri kullanımı	5	5	5	5
6. Resimde siyah rengin kullanımı	3	3	3	3
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	5	5	5	5
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	3	3	4	3
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	5	5	5	5
11. Resmin konuya uygunluğu	5	5	5	5

Resim iki bölüme ayrılmış bir bölümde Türkiye’de yaşadığı mutlu bir bayram resmedilirken, diğer bölümde Suriye’de savaşın içerisinde yaşadığı bayramı resmetmektedir. Savaşın olumsuz etkileri çocuğun resminden görülebilmektedir.

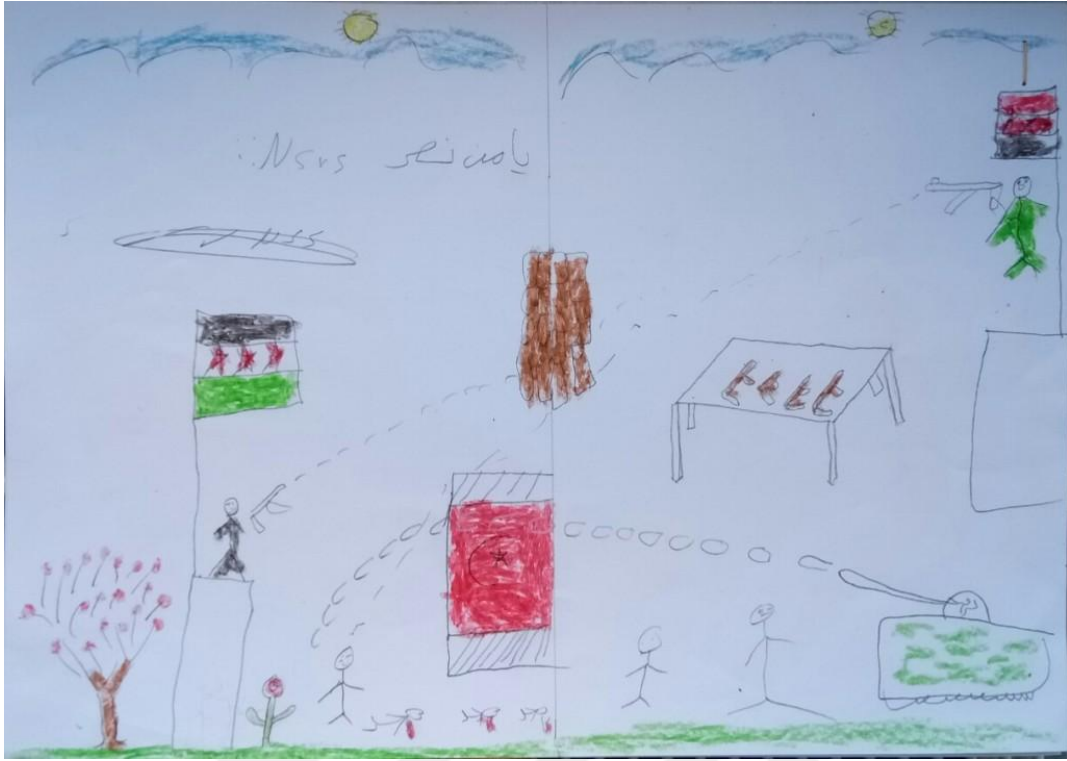
Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 26 - 8 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	4	2	3	3
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	2	2	3	2
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	4	4	4	4
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	1	1	1	1
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	4	3	3	3
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	3	3	3	3
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	4	4	3	4

Bayram konusu tam olarak anlatılmamıştır. Resimde kalp şeklinde balonlar ile mutlu bir ortam anlatılmıştır. Çocuğun resminden olumlu duygulara yer verdiği görülmektedir. Savaşı hatırlatacak şemalar bulunmamaktadır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 27 - 9 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye'de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	4	4	4	4
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	5	5	5	5
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	5	5	5	5
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	3	3	3	3
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	4	4	4	4
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	3	2	3	3
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	5	3	3	4
11. Resmin konuya uygunluğu	5	4	5	5

Resimde Suriye’de ve Türkiye’de yaşadığı bayramı ve hayatı anlatmaya çalışmaktadır. Suriye’deki arkadaşlarına duyduğu özlem onları resmetmesinden anlaşılabilir. İki Ülke bayrakları kullanılması da, savaş nedeniyle çocuğun ülkesinden ayrılması ve oraya duyduğu özlemi ifade etmektedir. Türkiye’de yaşadığı şartların iyi olmasını ise çizdiği meyve şemaları ile resme yansıtılmıştır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 28 - 9 yaş, Erkek, 3 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	5	5	5
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	5	5	5	5
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	5	5	5	5
5. Resimde asker figürleri kullanımı	5	5	5	5
6. Resimde siyah rengin kullanımı	4	4	4	4
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	2	2	3	2
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	3	3	3	3
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	1	1	1	1
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	5	5	5	5
11. Resmin konuya uygunluğu	1	1	1	1

Resimde bayram konusundan daha çok savaş konusu anlatılmaktadır. Bu durum çocuğun savaş nedeniyle yaşadığı travmayı ve olumsuz duyguları resmine aktarmasıyla anlaşılmaktadır. Resimde savaşa ait şemalar, tanklar, silahlar sıklıkla kullanılmıştır. Dönem özelliklerine uygun olarak resimde zemin çizgisi görülmektedir.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 29 - 9 yaş, Kız, 4 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	4	4	4	4
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	3	3	3	3
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	1	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	4	4	4	4
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	3	3	3	3
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	5	5	5	5

Resimde çocuğun uzun süredir Türkiye’de olmasından dolayı savaşa ait herhangi bir şema bulunmamaktadır. Bayram konusunu pastel boya ve kalem kullanarak anlatmıştır. Şematik dönem özelliklerinden insan figürünün ayrıntıları ile çizilmesi durumu görülmektedir.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 30 - 9 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	3	3	3	3
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	4	3	3	3
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	5	5	5	5
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	2	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	3	2	2	2
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	3	3	3	3
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	1	1	1	1
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	5	5	5	5
11. Resmin konuya uygunluğu	1	1	1	1

Çocuk bayram resminden daha çok Suriye’de yaşadıklarını anlatmaktadır. Evde bulunan iki çocuk dışarıda ise tanklar resmedilerek, savaşın tanığı olan bir çocuğun yaşadığı travma durumunu anlatmaya çalışmıştır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 31 - 9 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	3	3	3	3
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	4	4	4	4
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	5	5	5	5
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	5	5	5	5
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	4	3	4	4
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	3	3	3	3
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	2	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	4	4	4	4
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	5	4	5	5
11. Resmin konuya uygunluğu	5	3	4	4

Resimde çocuğun bayram denilince aklına gelen ev ve aile kavramları görülmektedir. Bir çocuğun annesi ile birlikte çiçek sulaması gibi olumlu bir duygunun yanında uçak, bomba ve bayrak gibi şemalarda çizilmiştir. Bu çocuğun üzerindeki savaşın yarattığı psikolojik etkileri göstermektedir.

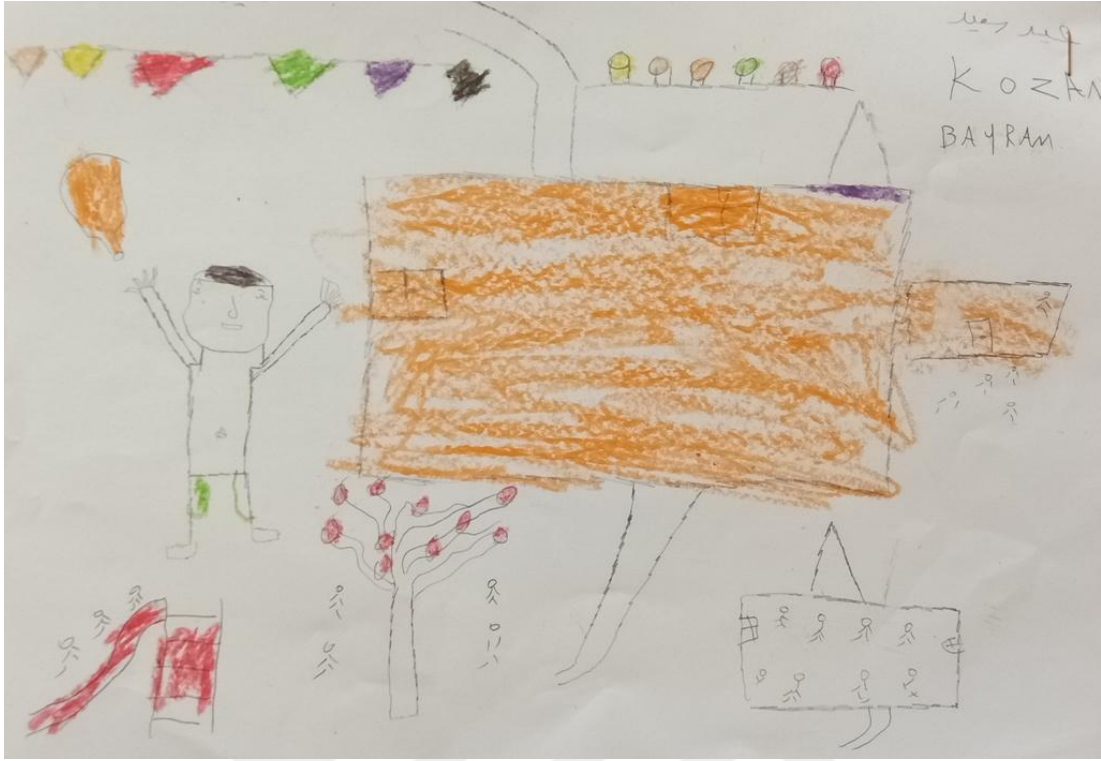
Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 32 - 9 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	1	1	1	1
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	4	2	4	3
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	4	4	4	4
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	1	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	4	3	3	3
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	3	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	3	3	3	3
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	1	1	1	1

Çocuk, resimde bayram konusu ile ilgili değil, kendi isteği doğrultusunda bir konuda çizim yapmıştır. Resimde olumlu duyguların yanında, savaşı hatırlatan şemaları da çizmiştir. Çocuk resminde Suriye’deki yaşantısını çizmiştir.

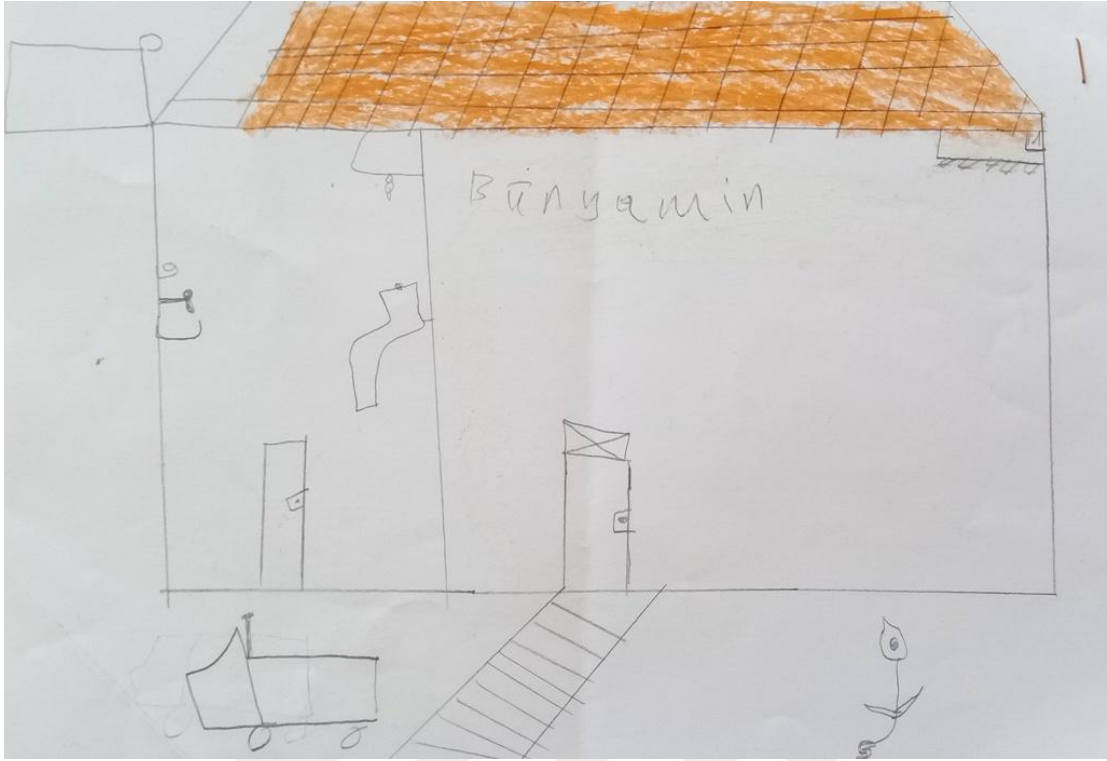
Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 33 - 9 yaş, Kız, 1 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	5	5	5
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	4	4	4	4
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	5	5	5	5
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	1	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	4	4	3	4
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	3	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	5	3	3	4

Bayram konulu resim için bir çocuk parkı ve parkta oynayan çocuklar resmedilmiştir. Bu resimde 1 yıldır Türkiye’de olmasına rağmen olumsuz duygulara ve savaşı hatırlatan temalara yer verilmemiştir. Resim pastel boya ile yapılmış ve şematik dönem özelliklerini taşımaktadır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 34 - 9 yaş, Erkek, 3 yıldır Türkiye'de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	5	5	5
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	5	5	5	5
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	2	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	5	5	5	5
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	3	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	5	5	5	5

Resimde Türkiye'deki hayatını çizen çocuk, futbol oynayan ve parkta kaydırağa binen çocukları resmetmiştir. Uzun süredir Türkiye'de olması ve eğitim hayatına burada başlaması sebebiyle resimde şematik dönem özelliklerin olan resimde kullandığı yazıyı Türkçe olarak yazmıştır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 35 - 9 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	1	1	1	1
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	5	4	4	4
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	1	1
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	3	3	3	3
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	4	4	4	4
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	1	1	1	1
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	2	2	2	2
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	1	1	1	1

Çocuk, resimde bayram konusuna yer vermemiştir. Aynı zamanda pastel boya kullanmak istememiş sadece kalem ile çizmiştir. Resimde savaşa ait şemalar bulunmamakta ve olumsuz duygulara yer verilmemektedir.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 36 - 9 yaş, Erkek, 4 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	5	5	5
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	5	5	5	5
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	3	2	3	3
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	2	2	3	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	4	4	3	4
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	2	2	3	2
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	5	5	5
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	3	1	2	2
11. Resmin konuya uygunluğu	5	5	5	5

Resimde çocuğun Suriye’ye duyduğu özlem ve Suriye’de ki yaşantısının izleri görülmektedir. Suriye’de mutlu olduğunu ve Suriye’yi özlediğini belirtmektedir. Resimde genel olarak ele alınan duygular, olumlu duygulardır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 37- 9 yaş, Erkek, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	3	3	3	3
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	1	1	1	1
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	3	3	3	3
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	1	1	3	2
5. Resimde asker figürleri kullanımı	1	1	1	1
6. Resimde siyah rengin kullanımı	1	2	2	2
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	2	2	2	2
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	4	2	3	3
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	4	4	3	4
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	1	1	1	1
11. Resmin konuya uygunluğu	3	3	3	3

Resimde bayram konusu yerine Suriye’deki yaşantısını çizmiştir. Pastel boya yerine genellikle kalem kullanılmıştır. Savaşa ait izler çizimlerine yansımamıştır. Resimde Suriye’de özlediği arkadaşları bulunmaktadır.

Değerlendirme Kriterleri	Çocuk 38 - 9 yaş, Kız, 2 yıldır Türkiye’de			
	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	Ort.
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	5	5	5
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	3	3	3	3
3. Resimde nesne (kaydırak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	5	5	5	5
4. Resimde savaşı hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	5	5	5	5
5. Resimde asker figürleri kullanımı	5	5	5	5
6. Resimde siyah rengin kullanımı	4	4	4	4
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	5	5	5	5
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	3	3	3	3
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	3	3	3	3
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	5	5	5	5
11. Resmin konuya uygunluğu	5	3	3	4

Resim iki bölüm halinde çizilmiştir. Bir bölümde Türkiye’de bayramda yaşadığı mutlu hayatı anlatırken diğer bölümde Suriye’de yaşadıklarını anlatmaktadır. Bu sebeple birinci bölümde olumlu duygulara yer verilmiş, top oynayan iki çocuk resmedilmiştir. İkinci bölümde ise savaşa ait şemalar ve olumsuz duygular bulunmaktadır. Asker figürleri ve yaşanan acı olaylar resmedilmiştir. Savaşın etkisinin çocuğun resmine yansıdığı görülmektedir.

EK 3. Uzmanlar Değerlendirme Yaparken Çekilen Fotoğraflar

EK 4. Resim Değerlendirme Ölçeği

Resim Numarası :
Öğrenci Yaşı :

Resim Değerlendirme Ölçeği

	Genel Puan	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman
1. Resimde insan şeması kullanımı	5	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
2. Resimde hayvan şeması kullanımı	5	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
3. Resimde nesne (kaydrak, ağaç, salıncak gibi) kullanımı	5	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
4. Resimde savaş hatırlatan şemaların (top, tüfek, tank, tabanca, mermi, el bombası vb.) kullanımı	5	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
5. Resimde asker figürleri kullanımı	5	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
6. Resimde siyah rengin kullanımı	5	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
7. Resimde sıcak rengin kullanımı	5	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
8. Resimde soğuk rengin kullanımı	5	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
9. Resimde olumlu duygulara (sevgi, barış vb.) yer verme	5	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
10. Resimde olumsuz duygulara (savaş, ölüm vb.) yer verme	5	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
11. Resmin konuya uygunluğu	5	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)

Prof. Dr. Serap BUYURGAN

Doç. Dr. Meltem KATIRANCI

Öğr. Gör. Dr. Osman ÇAYDERE

EK 5. Veri Toplama Formu

Veri Toplama Formu

Sevgili öğrenciler, sizlerin resimlerini değerlendireceğim bir yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Tezimde kullanacağım bu formda size yöneltilen soruları cevaplarsanız memnun olurum.

İlginiz için teşekkür ederim.

Ayşe Arık KEVEN

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Resim-İş Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Adı Soyadı:
2. Doğum tarihiniz:
3. Cinsiyetiniz: Kız() Erkek ()
4. Kaç yıldır Türkiye’desiniz?
5. Kaç kardeşsiniz?
6. Türkiye’de nerede yaşıyorsunuz?
Ev () Konteyner()Çadır() Diğer(.....)
7. Yaşadığınız yerdeki sorunlarınız nelerdir?
Eğitim () Barınma() Sağlık() Elektrik()
Isınma() Yemek()Giyecek() Su()
Diğer(.....)
8. Anneniz hayatta mı? Evet () Hayır() Bilmiyorum()
9. Babanız hayatta mı? Evet () Hayır() Bilmiyorum()
10. Suriye'yi özlediniz mi? Evet () Hayır() Bilmiyorum()
11. Suriye’de neleri özlediğiniz (eviniz, arkadaşlarınız, sokağınız, akrabalarınız gibi?

.....
.....

12. Türkiye'de yaşamaktan mutlu musunuz? Evet () Hayır() Bilmiyorum()

Cevabınız Evet ise;

13. Türkiye'de yaşamaktan mutlu olmanızın sebepleri nelerdir?

.....

Cevabınız Hayır ise;

14. Türkiye'de yaşamaktan mutsuz olmanızın sebepleri nelerdir?

.....

GAZİ GELECEKTİR..